

VAKBLAD VOOR DE BIBLIOTHEEKSECTOR

Bibliotheekblad

Aanzet tot een brancheopleiding

De oude bibliothecaris sterft uit

Rijnbrinks Trendcurve 2021

Roman *De bibliotheek van Parijs*

FlevoMeer Bibliotheek
presenteert beleidsvisie

Nummer 3 | Jaargang 25 | 2021

A portrait of Milet Verberne, a woman with curly brown hair, smiling. She is wearing a patterned brown and gold blazer over a black top. The background is a brick wall with some foliage.

**Milet Verberne,
marketing- en communicatiespecialist
bij de Bibliotheek Hoorn**

Bibliotheekonline

Veel bibliotheken in Nederland maken al gebruik van het speciaal door Graficom ontwikkelde cloud platform voor bibliotheken:
"Bibliotheekonline"

Wilt u ook **geen omkijken meer** hebben naar uw IT-omgeving voor wat betreft kantoor en publiek? Wilt u zeker weten dat uw **security** op orde is?

Wilt u dat al uw medewerkers inclusief vrijwilligers op alle openingstijden van uw bibliotheek kunnen **bellen naar de servicedesk**?

Wilt u ook ervaren wat de voordelen en mogelijke **kostenbesparingen** voor uw organisatie zijn?

Neem dan contact met ons op voor een **vrijblijvende kennismaking** om te kijken wat we voor u kunnen betekenen via het telefoonnummer:
088 472 34 26 of per e-mail via info@graficom.com

Graficom Group

Graficom Solutions BV

info@graficom.com

www.graficom.com

WIE WORDT JEUGDSPECIALIST VAN HET JAAR?

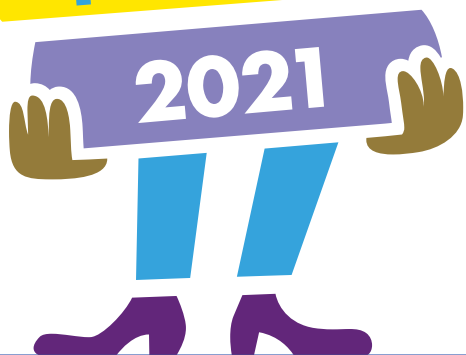
De beste jeugdspecialist weet alles over kinderboeken, houdt de collectie op peil, zorgt voor een uitdagende en veilige leesomgeving voor kinderen van 6 tot 18 jaar en weet ook buiten de bibliotheek kinderen te enthousiasmeren met innovatieve initiatieven. Deze bevoegen jeugdspecialist verdient een prijs: de NBD Biblion Jeugdspecialist 2021!

NBD BIBLION

jeugd

specialist

2021

KEN JIJ ZO'N TOPPER? van een jeugd-bibliothecaris, leesconsulent, leescoach, educatie-medewerker of iemand die geweldige activiteiten kan organiseren, waardoor de bibliotheek voor alle kinderen relevant en interessant blijft? Meld deze collega dan snel aan en moedig ook vakgenoten aan om hetzelfde te doen, juist in deze tijd waarin jeugdspecialisten onmisbaar werk doen achter te schermen!

Je hebt tot **16 april 2021** de tijd om jouw nominatie in te dienen via deze website:
<https://kinderboekenweek.nl/nbd-biblion-jeugdspecialist>.

Op **31 mei** zal de Top 3 bekend zijn. De uiteindelijke winnaar wordt op **24 juni** bekend gemaakt. De winnaar neemt naast de titel NBD Biblion Jeugdspecialist ook een geldprijs van € 500,- in ontvangst, te besteden aan een project binnen de bibliotheek die de jeugdafdeling ten goede komt.

KINDER JURY

DE LEZERSPRIJS VAN DE KINDERBOEKENWEEK

nbd biblion

► Vooruitgang boeken

NBD Biblion | 079 3440 344
www.nbdbiblion.nl | info@nbdbiblion.nl

Bibliotheekblad is hét vakblad voor de bibliotheeksector en verschijnt tien keer per jaar, waaronder een dubbelnummer. Kijk ook op onze website: www.bibliotheekblad.nl en op onze sociale media-accounts op Twitter, Facebook en LinkedIn.

Uitgeverij

Uitgeverij IP
Charlotte van Pallandtlaan 12
2272 TR Voorburg

Hoofredactie

Menno Goosen
menno.goosen@bibliotheekblad.nl
+31 (0)6 2222 90 67

E-mailadres redactie

redactie@bibliotheekblad.nl

Eind- en beeldredactie

Menno Goosen

Tekstcorrectie

Marijn Mostart

Medewerkers

Jan van Bergen en Henegouwen, Rob Bruijnzeels, Annemiek van de Burgt, Maarten Dessing, Elselien Dijkstra, Dionne Dinkhuijsen, Anne van den Dool, Marianne Hermans, Wendy de Graaff, Roxanne Heemskerck, Wim Keizer, Imke de Korte, Ingrid Lutke Schipholt, Marjolein Oomes, Linda van Pelt, Gerrit Serné, Joyce Sternheim, Stan Verhaag, Eimer Wieldraaijer, Ivonne Zijpp.

Adviseur

Eimer Wieldraaijer (voormalig hoofdredacteur)

Ontwerp basisvormgeving

SNEP grafische dienstverlening

Lay-out

Thomson Digital

Opmaakbegeleiding

Hans Jansens (Impaginator.nl)

Druk

Damen Drukkers

Redactieadviesraad

Erik Boekesteijn, Jan Gommer, Wendy de Graaff, Wim Keizer, Gerard Meijer, Wanda Moelands

Abonnementen Nederland

Abonnementenland, Postbus 20, 1910 AA Uitgeest. Tel. +31(0)251-25 79 24. Site: www.bladenbox.nl voor abonneren of www.aboland.nl voor adreswijzigingen en opzeggingen. Abonnementenland is ook bereikbaar via Twitter: @Aboland_klanten. Beëindigen abonnement: opzeggingen dienen 12 weken voor afloop van de abonnementsperiode in ons bezit te zijn. Prijswijzigingen voorbehouden.

Abonnementen België

Abonnementenland, Ambachtenlaan 21 Unit 2A, 3001 Heverlee. Tel. +32 (0)28 08 55 23. Site: www.bladenbox.be voor abonneren of www.aboland.be voor adreswijzigingen en opzeggingen. Beëindigen abonnement: Opzeggingen dienen 12 weken voor afloop van de abonnementsperiode in ons bezit te zijn. Prijswijzigingen voorbehouden.

Abonnementprijs

Per 1 januari 2021 kost een abonnement in Nederland €209,95, elk vervolgabonnement op hetzelfde adres € 199,95, los nummer € 20. Abonnementprijs België: € 228,95. Overige landen € 262,95. Alle bedragen inclusief BTW en verzendkosten.

Thuisabonnement met korting

In verband met de coronacrisis is het vanaf 2021 is mogelijk om voor medewerkers van bibliotheken in Nederland een kortingsabonnement op hun huisadres te ontvangen voor € 104,95. Aan deze abonnementsvorm zijn voorwaarden verbonden. Deze vindt u op onze website onder de knop 'Abonneren.'

Advertenten

Op www.bibliotheekblad.nl vindt u onze tariefkaart. Meer informatie kan gegeven worden door accountmanager Rajin Roopram, telefoon: +31 (0)6-1520 17 24, e-mail: rajin.roopram@kbenp.nl.

Overname van tekst

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Uitgeverij IP gebruikt of veelelvoudigd worden. Voor kopiëren is reporecht verschuldigd aan de uitgever.

ISSN

1573-9597

6

Collega

Milet Verberne werkt 27 uur per week in Hoorn als marketing- en communicatiespecialist, en sinds een jaar acht uur per week als marketeer bij Bibliotheek IJmond Noord.

12

Eerste stappen richting een bibliotheekopleiding

De notitie 'Domeinbeschrijvingen voor het opleiden van bibliotheekprofessionals' geeft samen met de notitie Sectorale HRD-aanpak kaders voor een aanzet tot een toekomstbestendige brancheopleiding.

18

De oude bibliothecaris sterft uit

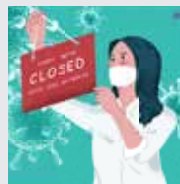
Medewerkers die nog een opleiding gevolgd hebben aan de Bibliotheek- en Documentatieacademie staan veelal op het punt om met pensioen te gaan. Is dat een groot gemis, of maakt het alleen maar nostalgische gevoelens los?

24

Biebactiviteit

Een creatieve oplossing binnen de bestaande kaders: Ontmoet Dichters Online vanuit het Bibliotheektheater in Rotterdam. Deze livestreambijeenkomst was de afsluiting van de Poëzieweek.

28

Een jaar corona

Jan van Bergen en Henegouwen, specialist informatiedienstverlening bij de Bibliotheek Schiedam, schreef op persoonlijke titel een impressie over wat de pandemie voor de bibliotheek betekent.

32

De bibliotheek van Parijs

Hét boek voor bibliotheekmedewerkers dit voorjaar is de roman De bibliotheek van Parijs (een vertaling van The Paris Library) van de Amerikaanse schrijfster Janet Skeslien Charles.

36

FlevoMeer presenteert beleidsvisie

FlevoMeer Bibliotheek heeft haar beleidsvisie voor de periode 2021-2024 gepresenteerd, met naast de speerpunten De geletterde samenleving, Leven lang leren en Participatie in de informatiesamenleving een nieuwe, vierde pijler: De Plek.

38

Topstukken

Bij topstukken denken we vaak aan middeleeuwse handschriften, oude drukken of historische teksten. Toch worden er ook nieuwe boeken uitgegeven die al meteen bij verschijning als topstuk aangemerkt kunnen worden. Feyenoord de Grootste uit 2016 is zo'n publicatie.

40

Rijnbrinks Trendcurve 2021

Welke trends zijn relevant voor bibliotheken en aangrenzende culturele en maatschappelijke instellingen? En wat zijn de gevolgen van corona voor deze trends?

42

Management

Mirjam Wijers, directeur Bibliotheek Brummen|Vorst, studeerde aan de kunstacademie en kwam via maatschappelijke omwegen in het bibliotheekwezen terecht.

46

Vriendschapsabonnement

De Bibliotheek Hoorn is gestart met een Vriendenabonnement waarbij leden het voor mensen met een krappe beurs mogelijk maken om ook lid te worden.

48

Makerplaatsen

In 2017 startte de KB samen met partners een onderzoeksproject naar makerplaatsen in openbare bibliotheken. Na drie jaar is het een goed moment om de balans op te maken.

En verder in dit nummer

4 Redactioneel

4 Colofon

8 Kort nieuws

50 Wat leest de bibliotheekbezoeker?

Erkenning

In deze moeilijke tijden wordt het belang van de bibliotheek voor de samenleving steeds duidelijker. Het kabinet trekt 200 miljoen euro uit om het welzijn van kwetsbaren en jongeren te verbeteren, zo maakte demissionair staatssecretaris Paul Blokhuis (Volksgezondheid, Welzijn en Sport) bekend. Expliciet werden hierbij ook de bibliotheken genoemd. Blokhuis wil dat gemeenten buurthuizen, sporthallen en dus ook bibliotheken hiervoor openstellen. Het plan maakt deel uit van een 'welzijnspakket' voor groepen die het meest te lijden hebben onder de coronamaatregelen.

Steun uit een andere hoek kwam er ook van stedenbouwkundige Caroline Bos die op de Amsterdamse stadszender AT5 pleitte voor een herwaardering van de buurtbibliotheek en het buurthuis als gratis werkplek voor mensen die de coronathuissituatie willen ontvluchten, maar geen budget hebben voor de dure freelancewerkplekken in de stad. 'De ruimte in Amsterdam wordt steeds meer geprivatiseerd. Overal moet je voor betalen om binnen te komen (...), met name in die dure stedelijke ruimte.' Beide voorbeelden zijn een erkenning voor de sector. We zullen moeten afwachten of de bibliotheken binnenkort weer helemaal open mogen. Aan de sector zal het niet liggen.

Gelukkig worden er ook nog steeds plannen gemaakt voor de toekomst. Zo kwam in januari de *Domeinbeschrijvingen voor het opleiden van bibliotheekprofessionals* uit. Deze domeinbeschrijvingen geven samen met de *notitie Sectorale HRD-aanpak* kaders voor een aanzet tot een toekomstbestendige brancheopleiding. In dit nummer leest u hier een uitgebreid artikel over. In het verlengde daarvan vroeg Wendy de Graaff, publiciste en voormalig docent aan de opleiding tot informatie-specialist, zich af of het een groot gemis is dat bibliotheekmedewerkers die nog een opleiding gevolgd hebben aan 'de BDA', de Bibliotheek- en Documentatieacademie, veelal op het punt staan om met pensioen te gaan. Is dat een ramp voor het vak, of maakt het alleen maar nostalgische gevoelens los voor, pakweg, een vak dat 'theorie van de ontsluiting' heette? Wendy sprak met veel collega's en tekende hun meningen op.

Ik wens u veel leesplezier,

Menno Goosen
Hoofdredacteur Bibliotheekblad
menno.goosen@bibliotheekblad.nl

Milet Verberne, marketing- en communicatiespecialist

‘In deze functie kan ik zowel mijn creatieve als mijn analytische kant kwijt’

‘Boeken zijn nog steeds belangrijk, maar we bieden zo veel méér. Ledenaantallen zijn nog steeds een belangrijke basis, maar we verlenen service aan een veelomvattender doelgroep.’ Twee uitspraken van Milet Verberne van Bibliotheek Hoorn. ‘Toen ik hier tien jaar terug begon, lag mijn taak vooral op het vlak van ledenwerving en -behoud. Met de groeiende maatschappelijke rol van onze organisatie is ook mijn functie gevarieerder geworden. “Never a dull moment” is tegenwoordig een goede omschrijving van de werksfeer.’

TEKST: LINDA VAN PELT • FOTO'S (INCLUSIEF COVER): GERRIT SERNÉ

Milet werkt 27 uur per week in Hoorn als marketing- & communicatiespecialist, en sinds een jaar acht uur per week als marketeer bij Bibliotheek IJmond Noord. ‘De kennis en ideeën vanuit beide functies fungeren voor mij als een soort *cross-over*. Wat op de ene plek bedacht is, blijkt soms ook perfect toepasbaar op de andere. Ik houd sowieso van het idee om informatie te delen. Vandaar dat ik zo blij ben met het platform BiebtotBieb. Zo hoeft niet iedere bibliotheek dezelfde producten te ontwikkelen. Als je bijvoorbeeld een campagne wilt opzetten voor jongeren, is het handig als je gericht te rade kunt gaan bij een collega-bibliotheek die hiermee al ervaring heeft opgedaan. Bibliotheken in het hele land hebben gezamenlijk een schat aan kennis en expertise. Daarmee heb je goud in handen!’ Milet is dan ook graag bereid de bedenkensels van Bibliotheek Hoorn te delen, zoals het idee van een Vriendenabonnement

(leden betalen extra om een gratis lidmaatschap voor minder financieel draagkrachtigen mogelijk te maken. Hierover meer elders in het blad – red.)

Afhankelijk en waardevol

Tien jaar terug maakte Milet Verberne de overstap vanuit het bedrijfsleven naar de bibliotheek. Hoewel het een bewuste keuze was, moest ze een jaar wennen. ‘Ik miste de dynamiek. In tegenstelling tot de sfeer in de commerciële wereld – dóórpakken – was het bij de bibliotheek soms ... niet echt saai, maar wel stroperig. Ons werk werd beïnvloed door een veelheid aan organisaties, en dat maakte het complex. Ook anders dan in het bedrijfsleven is een bibliotheek niet primair gericht op winst maken maar afhankelijk van subsidies. Die positie geeft je ook minder bewegingsruimte. Inmiddels worden wij allang niet meer

louter afgerekend op financiële resultaten, maar vooral op ons belang voor de maatschappij.'

Ze is er heel eerlijk over: 'Als je mij drie, vier jaar geleden had gevraagd naar de toekomst van de bibliotheek, had ik getwijfeld.' Nu – met een gekanteld perspectief, te weten: kwaliteit in plaats van kwantiteit – benoemt Milet graag andere ijkpunten. 'Ons ledenaantal daalt, maar dat is een landelijke tendens, maar Bibliotheek Hoorn presteert gelukkig nog steeds bovengemiddeld. Ons aantal bezoekers en onze activiteiten vertonen een stijgende lijn. Lang niet iedereen die bij ons binnenstapt, is (betalend) lid, maar er is wel een groeiende groep mensen afhankelijk van onze service op allerhande gebieden. De bibliotheek faciliteert persoonlijke ontwikkeling en basisvaardigheden. Dat maakt onze organisatie waardevol.' Van haar eigen werkinhoud waardeert ze vooral de variatie. 'Zowel mijn creatieve als mijn analytische kant kan ik hierin kwijt. Het ene moment schrijf ik teksten of bedenk ik een campagne, het volgende moment verdiep ik me in de cijfers. Behoorlijk veelzijdig dus.'

(Internationale) samenwerkingsverbanden

'Wij fungeren niet meer als *stand-alone*-organisatie, maar zijn zes jaar geleden begonnen met het aangaan van samenwerkingsverbanden. Met onder meer sociale en welzijnsorganisaties, onderwijs, consultatiebureaus en kinderopvang. In die laatste context kwamen we recent in contact met een directeur van een organisatie voor kinderopvang. Door onze expertise te verbinden aan die van een ander, kunnen we gezamenlijk actiever kinderen met een leesachterstand opsporen. Preventie is ook bij laaggeletterdheid de beste aanpak. Verder is Bibliotheek Hoorn een onderdeel van Cultuur Hoorn, een cultureel platform waarmee we makkelijker gedeelde activiteiten rond specifieke thema's op elkaar kunnen afstemmen. Zoals een optreden in de schouwburg, een tentoonstelling in een lokaal museum of een creatieve of educatieve activiteit in het kunstencentrum, parallel aan een boekenpresentatie rondom hetzelfde onderwerp in de bibliotheek. Of een cursus stamboomonderzoek in samenwerking met het Westfries archief.' Een paar jaar geleden introduceerde Bibliotheek Hoorn een kunstzinnig welkomscadeau voor nieuwe leden. 'Een een-tweetje met lokale kunstenaars. Zij hebben stevige duurzame boekentassen voor ons ontworpen, die zelfs over de grens succesvol werden. Zo maakten collega's tijdens hun vakantie foto's van onze biebtassen in Duitsland of op het Spaanse strand.'

Een vergelijkbaar recent initiatief betrof de actie van vijf kunstenaars die speciaal voor leden van Bibliotheek Hoorn een 'Tasjeblijft'-verrassingtas maakten: een linnen tas met daarin grappige of lieve en zeker tot nadenken stemmende kleine kunstwerkjes. 'Het varieerde van kunstig afgedrukte gedichten en een poster tot een handgemaakte boekenlegger en een luisterboek. Bibliotheek Hoorn heeft deze tassen aangevuld met onder andere tegoedbonnen voor koffie in ons Leescafé voor wanneer we weer open zijn. Dit jaar laten we ook weer nieuwe bibliotheektassen ontwerpen, waarvoor zich al vier belangstellende kunstenaars hebben aangemeld', vertelt Milet alvast. Een alternatief voor de Nationale Voorleesdagen (door corona niet zoals normaal) ontstond ook door lokale samenwerking: 'Beste horeca in Hoorn. We hebben jullie hulp nodig! Tijdens de

Nationale Voorleesdagen van 20-30 januari willen we een aantal kinderen met de BiebFiets een mobiel voorleesontbijtje aanbieden', luidde de oproep van Bibliotheek Hoorn op sociale media. 'Dankzij de enthousiaste reacties hebben we 27 ontbijtjes kunnen rondbrengen. Bij kinderen thuis en zelfs op een school.'

Hipper

Om feeling te houden met wat leden en bezoekers wensen, doet Bibliotheek Hoorn regelmatig marktonderzoek: onder ouders, basis- en middelbare scholieren. En vorig jaar ook onder twee categorieën jongeren, namelijk in de leeftijd van 16 tot 18 en van 18 tot 25 jaar. 'Drie aandachtspunten kwamen naar voren: het verlangen naar verbondenheid en behulpzaamheid, behoefte aan rust en structuur, en het belang van persoonlijke ontwikkeling. Dit onderzoek is begeleid door een stagiaire van 21 die dankzij haar leeftijd relatief gemakkelijk de juiste "vertaalslag" kon maken. Zoals de behoefte aan een digitaal platform waarop jongeren kennis kunnen delen en elkaar online kunnen ontmoeten.' Ook de fysieke bibliotheek wordt nu meer aangepast aan de wensen van de jongere doelgroep. 'Wij kunnen ons niet meten met de OBA in Amsterdam, waar hbo-opleidingen en universiteiten zijn. Evengoed willen wij ook graag de jonge doelgroep naar onze bibliotheek trekken, bijvoorbeeld met studieruimte. In ons laatste onderzoek hebben we naar specifieke wensen hiervoor gevraagd. Betere stoelen, stilte-ruimte, samenwerkingsplekken, goede sfeer en koffie werden in willekeurige volgorde genoemd.' Eind vorig jaar had Milet een persoonlijk praatje met een Amsterdamse student. 'Zij woont in Hoorn en studeerde vaak in de OBA. Omdat daar het gebruik van de studieruimtes beperkt is qua tijd, kwam ze het nu in Hoorn proberen. Het beviel haar goed, maar "het mocht wel wat hipper". Onze collectie op de bovenverdieping is onlangs gesaneerd, en we gaan de collectie anders presenteren. Studieboeken, zoals ICT en psychologie, komen dichterbij de studieplekken. Verder zouden we graag stilte-ruimtes hebben waar studenten, wel samen maar afgesloten van de rest van de bibliotheek, kunnen studeren. Eigenlijk hopen we al jaren op de mogelijkheid om te verhuizen naar een ander pand, beter afgestemd op onze veranderde maatschappelijke functie, zoals met lokalen voor spreekuren. We zijn echter nog altijd afhankelijk van subsidies. Het kan dus nog wel even duren.'

Maatschappelijke bibliotheek

In het najaar van 2020 organiseerde Bibliotheek Hoorn een stakeholdersessie voor onder meer beleidsmakers, wethouders, directeuren uit onderwijs en welzijn, en samenwerkingspartners. 'Er waren ongeveer 45 deelnemers, en een gedeelte van hen bleek nog steeds vast te houden aan het perspectief *Huis van Boeken*. Terwijl de functie van de bibliotheek al jaren terug verbreed is naar *Huis van Ontwikkeling*.' Milet Verberne zegt het met hoorbare verbazing. 'Die uitgebreidere dienstverlening geldt in de hele bibliotheekbranche. Dit heeft ons werk gevarieerder en interessanter gemaakt.'

Naschrift

Lees ook het artikel over het door Milet Verberne bedachte 'vriendschapsabonnement' op pagina 46 en 47.

Kort nieuws

CLB: drempel van 90% niet gehaald

Het Collectief Landelijk Bibliotheekstelsysteem (CLB) komt er voorlopig niet. De steun voor een collectief systeem is weliswaar groot, maar heeft niet de drempel van 90 procent gehaald die als voorwaarde was gesteld. De betrokken partijen bekijken nu de alternatieven. De voordelen van een CLB zijn volgens de KB groot: het bespaart kosten, verbetert de keten en versnelt innovatie met behoud van de functionaliteit van de huidige bibliotheeksystemen. Om het CLB een succes te laten zijn, moeten wel (bijna) alle bibliotheken meedoen. Daarom heeft de KB eind vorig jaar aan bibliotheken en POI's gevraagd of ze mee willen doen aan het CLB. Uiteindelijk heeft 99 procent van de bibliotheken gereageerd. De steun voor het CLB is groot, maar toch niet groot genoeg. Vooraf was als drempel vastgesteld: 90 procent van de bibliotheken die samen 70 procent van de bevolking bedienen. De uitslag moest aan deze beide criteria voldoen. Waarom lag de drempel ook alweer zo hoog? Een collectief systeem is alleen collectief als alle of bijna alle bibliotheken meedoen, alleen dan zou de KB zich exclusief kunnen richten op de koppelvlakken van de landelijke digitale infrastructuur met het CLB. De drempel is niet gehaald, maar er is volgens de KB te veel steun voor de doelen van het CLB om het erbij te laten zitten: 'Wellicht is het mogelijk om een alternatief te bedenken om de doelen te realiseren: een hogere waarde voor de samenleving en de klant door versterking van de innovatiekracht, meer samenhang in het netwerk en lagere kosten.' De besturen van VOB en SPN en de directie van de KB beraden zich nu eerst in eigen kring over een vervolg. Medio maart volgt hierover nader bericht.

Inzenden Victorines 2021

Het Victorine van Schaickfonds | KNVI is dé scriptieprijs voor het informatievak in Nederland. Jaarlijks reikt het fonds de Victorines uit. De prijzen zijn bedoeld om publicaties en vernieuwing in het informatievak te stimuleren. Iedereen die recent een bijdrage heeft geleverd aan de innovatie van het informatievak kan meedoen. Dat kan een artikel, presentatie, website, blog, vlog of andere bijdrage zijn, maar ook een bijzonder en vernieuwend initiatief. De jury, gevormd door het bestuur van het Victorine van Schaickfonds | KNVI, reikt drie prijzen uit: 1. De Victorine voor de beste publicatie en de Victorine van Schaick Penning (2500 euro). 2. De Victorine voor het meest innovatieve initiatief op het vakgebied van de informatieprofessional (2000 euro). 3. De Victorine voor de beste scriptie (1500 euro). Stuur je inzending en/of nominatie aan victorine@knvi.nl. Dit kan tot 1 september 2021. De wijze waarop de prijs wordt uitgereikt in 2021, evenals de datum, is afhankelijk van de situatie rondom de coronamaatregelen en zal het fonds later bekendmaken.

Bibliotheek Utrecht en Beeld en Geluid brengen Swiebertje naar verzorgingstehuizen

In tijden van gelimiteerd bezoek en oprukkende eenzaamheid brengen Bibliotheek Utrecht en Beeld en Geluid vertier naar verzorgingshuizen met het online Mediacafé 'Swiep swiep hoera'. Dit programma werd op zondag 14 februari gratis aangeboden aan senioren en personeel in verzorgingshuizen. 'Swiep swiep hoera' markeert de start van de samenwerking tussen Bibliotheek Utrecht en Beeld en Geluid. Elke maand is er een Mediacafé en een Mediacollege. In de Mediacafés bespreken collectiespecialisten en conservatoren (recente en historische) ontwikkelingen in de media. Zij illustreren hun verhalen met beelden uit de schatkamer van Beeld en Geluid. Zo nemen conservatoren bezoekers de komende maanden mee langs de mooiste politieke portretten in aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen, vertellen zij over het doel van de Westerborkfilm en duiken zij in de geschiedenis van het Eurovisie Songfestival. In de Mediacolleges staan mediamakers en deskundigen stil bij vraagstukken als: hoe gaan wij om met media? Hoe beïnvloeden media ons en hoe maken zij onderdeel uit van ons dagelijks leven? Deirdre Carasso, directeur Bibliotheek Utrecht: 'De Bibliotheek Utrecht is een plek waar je meer kunt leren over de rol van media in onze samenleving. We werken daarom dit jaar graag samen met Beeld en Geluid. De maandelijkse Mediacolleges en het Mediacafé passen perfect bij ons.'

Foto: Collectie Beeld en Geluid

Bibliotheekblad.nl

Het actueelste bibliotheeknieuws vindt u op www.bibliotheekblad.nl. Op onze site kunt u zich ook aanmelden voor de nieuwsbrief.

KB lanceert website Bibliotheekatlas

De door de Koninklijke Bibliotheek (KB) in februari gelanceerde website Bibliotheekatlas biedt een actueel overzicht van alle openbare bibliotheeklocaties in Nederland, de gemiddelde afstanden, openinguren en faciliteiten. Ook is op de website te zien welke bibliotheeklocaties vernieuwd zijn. De Bibliotheekatlas is door de KB ontwikkeld voor (beleids)medewerkers en stakeholders in het openbare bibliotheeknetwerk. De website biedt onder andere informatie voor wie wil weten wat de afstand tot een bibliotheek is of wat de openinguren en faciliteiten zijn. Met de Bibliotheekatlas kunnen de bereikbaarheid en het faciliteitsaanbod van alle bibliotheeklocaties op landelijk, provinciaal of gemeentelijk niveau real time worden gemonitord. Deze informatie is altijd actueel, omdat er een rechtstreekse koppeling is met G!DS, aldus de KB. Het gaat hier om een aanvulling op de cijfers en statistieken die worden gepresenteerd op Bibliotheekinzicht. Ook is op de website te zien welke bibliotheeklocaties vernieuwd zijn. Hier wordt een tijdlijn getoond met bibliotheeklocaties die door middel van een nieuw gebouw, een verbouwing of een herinrichting 'zijn toegerust voor de hedendaagse brede bibliotheekfunctie'. Deze tijdlijn begint op 07-07-07, de datum waarop de OBA aan het Oosterdok in Amsterdam als een van de eerste vernieuwde bibliotheken haar deuren opende. Verder biedt dit onderdeel interviews met enkele directeurs van vernieuwde bibliotheken over de gemaakte keuzes en hun ervaringen. Bibliotheken en stakeholders kunnen zo inspiratie opdoen om bibliotheeklocaties aan te passen voor de brede bibliotheekfunctie zoals in de Wsob en het Bibliotheekconvenant omschreven, aldus de KB. De Bibliotheekatlas is door de KB in overleg met de VOB ontwikkeld als

instrument bij een belangrijke doelstelling uit het Bibliotheekconvenant 2020-2023: 'Iedere inwoner van Nederland heeft binnen een redelijke afstand toegang tot een volwaardige openbare bibliotheek die alle vijf de bibliotheekfuncties uit de Wsob vervult'. Om die doelstelling inzichtelijk te maken, is de Bibliotheekatlas volgens de KB een handig instrument.

In de loop van 2021 zal de Bibliotheekatlas verder worden doorontwikkeld en zullen nog meer functionaliteiten worden toegevoegd. Voor de nu gelanceerde eerste versie hebben alle bibliotheken in de testfase de gelegenheid gekregen de gegevens over hun locaties te controleren en waar nodig aan te passen. Deze gegevens zijn vanaf nu via de Bibliotheekatlas voor iedereen zichtbaar, maar kunnen door bibliotheken nog steeds dagelijks worden bijgewerkt.

Beleidsplan hogeschoolbibliotheken: 'partner in onderwijs en onderzoek'

Het kennisnetwerk voor hogeschoolbibliotheken SHB heeft zijn beleidsplan 2020-2023 bekendgemaakt, een aanscherping van het beleidsplan 2015-2018. Hierin staan vier speerpunten waaraan het SHB (Samenwerkingsverband HogeschoolBibliotheken) de komende jaren gaat werken. De hogeschoolbibliotheken hebben te maken met allerlei veranderingen; denk aan de toenemende digitalisering van informatie en de manier waarop onderwijs en onderzoek worden vormgegeven. Dit biedt veel kansen waar de hogeschoolbibliotheek, in partnerschap met het onderwijs en met onderzoek van de hogeschool, de komende jaren op wil inspelen. De coronacrisis benadrukt de urgentie van deze ontwikkelingen nog eens extra. Het beleidsplan 2020-2023 is een aanscherping van het SHB-beleidsplan 2015-2018 omdat dat nog altijd actueel en van waarde is. De vier speerpunten van het beleidsplan 2020-2023 zijn:

1. Samen verbeteren van de toegang tot gevalideerde (open) content.
2. Versterken en profileren van de in- en externe positie van de hogeschoolbibliotheek als partner in onderwijs en onderzoek.
3. Vormgeven van strategisch partnerschap binnen het landelijke en internationale krachtenveld.
4. Fungeren als expertise- en innovatienetwerk, en ook als

zodanig bekendstaan. Met het programma zoekt het SHB nadrukkelijk aansluiting bij strategische partners om mee samen te werken en een visie op de verdere toekomst mee te ontwikkelen. Het SHB vertegenwoordigt zelf 33 deelnemende hogeschoolbibliotheken. Het beleidsplan is te downloaden via www.shb-online.nl.

Bibliotheek Den Haag opent nieuwe vestiging Bouwlust

Op 9 februari is in de Haagse wijk Bouwlust de nieuwe wijkbibliotheek geopend. Bij de komst van de nieuwe vestiging van Bibliotheek Den Haag hebben de bewoners van de wijk een belangrijke rol gespeeld. Het nieuwe filiaal biedt vooralsnog vanwege de coronamaatregelen alleen een afhaalservice. De feestelijke opening van de bibliotheek zal plaatsvinden op een later te bepalen tijdstip, als de deuren – na de lockdown – weer open mogen voor bezoekers. De nieuwe bibliotheekvestiging, die wordt ondergebracht in wijkcentrum Bouwlust, is er mede gekomen dankzij acties van bewoners en organisaties in de wijk. Onder leiding van Kristin de Winter werden bijna 3000 handtekeningen opgehaald als steun voor een petitie voor de terugkeer van de wegbezuinigde bibliotheek, en samen met scholen en ouders werd flink gelobbyd bij de politiek. In 2018 sloten het Haagse college en de Haagse raad zich aan bij de wens in Bouwlust weer een bibliotheek te realiseren. Ter gelegenheid van de opening van de bibliotheek overhandigde verantwoordelijk wethouder Robert van Asten het eerste boekenpakket aan Kristin de Winter (zie de foto). Wethouder Van Asten: ‘Mooi om te zien hoe bewoners zelf hebben laten zien hoe belangrijk bibliotheek Bouwlust is voor hun wijk. (...) De bibliotheek is allang geen plek meer met kilometers kasten vol boeken waar je doodstil een boek komt lenen. Bezoekers komen steeds vaker ook voor lezingen, interviews, optredens of debatten, om te studeren, of om taallessen en cursussen te volgen. Het profiel van de wijk bepaalt het profiel van de bibliotheek. Dus een bibliotheek in Bouwlust zal anders zijn dan eentje in Loosduinen. Zo zijn de wijkbibliotheken echt een spil in de wijk, waar de behoeften en vragen van wijkbewoners leidend zijn.’

Foto: Martijn Beekman

Ter gelegenheid van de opening van de bibliotheek overhandigde verantwoordelijk wethouder Robert van Asten het eerste boekenpakket aan Kristin de Winter die actie voerde voor de terugkeer van de wegbezuinigde bibliotheek.

Maarten van Dongen nieuwe directeur de Bibliotheek Velsen

Per 1 maart is Maarten van Dongen directeur-bestuurder van de Bibliotheek en KunstForm Velsen. Hij volgt daarmee Tjeerd de Kort op, die eind 2020 zijn vertrek aankondigde en dit jaar naar het buitenland vertrekt voor een nieuw avontuur. Maarten heeft veel bestuurlijke ervaring en is woonachtig in IJmuiden. Tot voor kort was hij directeur-bestuurder van een stichting in het sociaal domein in Amsterdam, en is hij momenteel ook lokaal actief als voorzitter van de raad van toezicht bij Atlant Basisonderwijs. De raad van toezicht van de Bibliotheek en KunstForm Velsen is van mening in Van Dongen een uitstekende opvolger te hebben gevonden om aan de beide organisaties in een nieuwe fase leiding te kunnen geven. Remco Wijnia, voorzitter raad van toezicht: ‘Wij zijn verheugd dat Maarten de nieuwe functie van directeur gaat bekleden en verwachten dat hij met zijn persoonlijkheid en ervaring geschikt is om de ingezette koers te kunnen verdiepen en uit te bouwen. Wij kijken met vertrouwen uit naar de samenwerking en de toekomst.’

Verkiezing IFLA's beste bibliotheek is geopend

De IFLA heeft in samenwerking met Systematic de competitie om de beste bibliotheek van de wereld geopend. De prijs wordt uitgereikt aan een bibliotheek waar ook ter wereld die open, functionele architectuur het best combineert met creatieve IT-oplossingen en ook rekening houdt met zowel digitale ontwikkelingen als de lokale cultuur. Om in 2021 hiervoor in aanmerking te komen, moet de bibliotheek tussen 1 januari 2019 en 31 december 2020 zijn gebouwd of zich bevinden in een gebouw dat niet eerder als bibliotheek werd gebruikt. Voldoe je aan de voorwaarden en wil je meedoen? Geef je dan op voor de deadline van 1 mei. Meer informatie is te vinden op: <https://www.ifla.org/node/93634>.

Airport Library ontvangt weer voor vier jaar subsidie

Foto: Thijs Wolzak

Het ministerie van OCW heeft Airport Library voor een nieuwe periode van vier jaar subsidie toegekend. De bibliotheek op Amsterdam Airport Schiphol biedt een multimediaal aanbod, waarmee passagiers van over de hele wereld kennis kunnen maken met onze cultuur. De bibliotheek heeft als doel om met name de buitenlandse transferreizigers, die op Amsterdam Airport Schiphol overstappen, met de Nederlandse cultuur te laten kennismaken. De collectie bestaat uit Nederlandse literatuur vertaald in zo'n veertig verschillende talen – geleverd door het Nederlands Letterenfonds – en

(foto)boeken over de Nederlandse cultuur en geschiedenis. Daarnaast zijn er wisselende fysieke en digitale presentaties. Er wordt momenteel gewerkt aan de terugkeer van muziek in de collectie en aan de ontwikkeling van een digitale wereldkaart met beelden en informatie over uitingen van onze cultuur in het buitenland. Airport Library is te vinden op de Holland Boulevard, het verblijfsgebied voor intercontinentale reizigers. In dit gebied zijn onder meer ook dependances van het Rijksmuseum en NEMO te vinden. De bibliotheek is al vanaf de opening een zeer gewaardeerde voorziening op de

luchthaven en trekt in een normaal jaar enkele honderdduizenden bezoekers. Airport Library startte in 2010 als samenwerking tussen bibliotheekorganisaties en Amsterdam Airport Schiphol. De bijzondere bibliotheek genereerde meteen veel nationale en internationale aandacht en werd verkozen tot de beste nieuwe luchthavenvoorziening wereldwijd. Probiblio zorgt sinds juli 2019 weer voor de exploitatie. Per 1 januari 2020 ligt de formele verantwoordelijkheid voor Airport Library bij het Nederlands Letterenfonds, dat eerder al als partner betrokken was.

Bibliotheeknieuws gezocht

Heeft uw bibliotheek iets te melden? Mail dan uw persbericht, het liefst voorzien van een hogeresolutiefoto, naar redactie@bibliotheekblad.nl.

In gesprek met Mirjam van Zaalen,
Anton Dierdorp en Gerard Meijer

Eerste stappen richting een toekomstbestendige bibliotheekopleiding

Sinds het wegvallen van de klassieke vakopleiding voor bibliotheekprofessionals wordt driftig gezocht naar nieuwe manieren om bibliothecarissen te helpen nieuw vakmanschap te ontwikkelen. De bundeling van al die initiatieven krijgt een eerste vorm in het rapport *Domeinbeschrijvingen voor het opleiden van bibliotheekprofessionals*, het resultaat van een samenwerking tussen Stichting BibliotheekWerk (SBW), de KB, Stichting Samenwerkende POI's Nederland (SPN) en de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB). In dit document worden de werkerreinen, doelgroepen, rollen en benodigde competenties van bibliotheekprofessionals inzichtelijk gemaakt. In gesprek met Mirjam van Zaalen, Anton Dierdorp en Gerard Meijer, die gezamenlijk aan de wieg stonden van deze nieuwe kijk op het opleiden van bibliotheekprofessionals.

TEKST: ANNE VAN DEN DOOL

ILLUSTRATIES: UIT BROCHURE DOMEINBESCHRIJVINGEN / DENKSCHETS.NL

Eén platform

De zoektocht naar een gezamenlijke aanpak om bibliotheekmedewerkers mee te nemen in veranderingen en verder te professionaliseren, duurt al een flinke tijd, maakt een gesprek met SPN-programmamanager Gerard Meijer, Mirjam van Zaalen en Anton Dierdorp duidelijk. Stuk voor stuk hebben zij al flink wat energie in dit project gestoken. Waar moeten we beginnen? Volgens Meijer in 2016, bij de ontwikkeling van de Innovatieagenda en de bijbehorende themagroepen, waarvan er een gericht was op vakdeskundigheid van bibliotheekprofessionals en -vrijwilligers. 'Er

Anton Dierdorp.

was nog geen landelijke plek waar men e-learnings, trainingen en andere opleidingstrajecten voor bibliothecarissen bij elkaar kon vinden', herinnert Meijer zich. 'De wens om een digitale portal te creëren waar al dat aanbod verzameld zou worden, medewerkers zich konden aanmelden, maar waar je tevens e-learnings kon volgen, groeide.' 'Er waren zo veel aanbieders', blikt Dierdorp terug. 'Er werden op verschillende plekken in het land tegelijkertijd nieuwe trainingen en e-learnings ontwikkeld. Om alles zo veel mogelijk te integreren, wilden we graag dat de verschillende aanbieders hun lessen in hetzelfde platform zouden ontwikkelen. Hieruit kwam uiteindelijk in 2018 Bibliotheek Campus voort.' Het risico op dubbel werk groeide en groeide in die beginjaren, terwijl de benodigde expertise in de branche volop in huis was. Van Zaalen: 'Om die versnippering voor zowel makers als gebruikers tegen te gaan, waren één platform en het bundelen van kennis en expertise noodzakelijk. En dat gold niet alleen voor opleidingen, maar veel breder op het gebied van HR. Om expertise en kennis bij elkaar te brengen, besloten in 2017 de KB, de VOB, Stichting BibliotheekWerk en SPN gezamenlijk het landelijk HR-netwerk openbare bibliotheken op te zetten. In 2019 nam SPN het stokje over en bracht het HR-netwerk samen met Bibliotheek Campus onder in het kernteam HRD.'

Tweesporenbeleid

Bij de ontwikkeling van Bibliotheek Campus stonden al die tijd twee sporen centraal, verduidelijkt Meijer: het creëren van overzicht en het gezamenlijk ontwikkelen van nieuw aanbod. 'Toen het online overzicht eenmaal af was, was inmiddels ook tot op bestuursniveau doorgedrongen dat alleen een website niet genoeg was: er moest strategische aandacht voor dit vraagstuk komen. Zodoende ontstond de Human Resource Development (HRD)-regiegroep, met bestuurders uit de hele sector: de VOB, de KB, Stichting BibliotheekWerk, SPN en de werkgeverscommissie VOB. In die zin lopen we al een tijdje vooruit op de strategie die nu ook met de Netwerkagenda wordt toegepast: we vliegen het breed aan, vanuit de gedachte dat het HRD-vraagstuk te groot is om vanuit één gezichtspunt of organisatie op te lossen. Als we dit samen oppakken, met respect voor elkaars rol, komen we veel verder.'

Branchebrede aanpak

Met die branchebrede aanpak wordt ook duidelijk hoe groot het belang van een gedegen opleidingsstructuur voor de hele bibliotheeksector is, benadrukt Van Zaalen. 'Het is al een tijdlang duidelijk dat een nieuwe aanpak van opleiden en ontwikkelen van bibliotheekprofessionals en vrijwilligers broodnodig is. Wij zien dat er vooral behoefte is aan een branche-erkende opleiding voor mensen die werken of willen gaan werken in de bibliotheek. Dus geen opleiding die is geaccrediteerd door het ministerie van Onderwijs, maar een modulaire opleiding die leidt tot certificaten en diploma's die binnen de sector betekenisvol zijn. We willen ervoor zorgen dat al het goede dat al aan opleidingen en cursussen is gecreëerd niet verloren gaat. Tegelijkertijd moeten we vooral ook vooruitkijken: wat heeft de bibliotheek aan nieuw vakmanschap nodig?' Van Zaalen, Dierdorp en Meijer sparden veel

Gerard Meijer.

met elkaar om tot een oplossing te komen. 'We begonnen aan een tafeltje in de bibliotheek in Zwolle met het maken van een stakeholdersanalyse', blikt Van Zaalen terug. 'Op basis van die analyse hebben we een projectgroep en werkgroepen ingericht met bibliotheken en andere netwerkpartners in alle soorten en maten. We wilden dat het hele veld vanaf het begin betrokken zou zijn. Vervolgens startten we met de werkgroepen. Dat was in april 2020, precies in coronatijd. Toch wilden we het proces niet *on hold* zetten – dan maar online, dachten we.'

Toekomstgericht

Toen ontdekten ze: we praten te veel vanuit de bestaande situatie, terwijl we juist naar de toekomst van de bibliotheek moeten kijken. 'We hebben onze aanpak toen bijgesteld en zijn begonnen met een nieuwe ronde deskresearch, aangevuld met de expertise van bibliothekdirecteuren van wie wij wisten dat ze zich betrokken voelen bij dit onderwerp', legt Van Zaalen uit. 'Ik vond het verrassend met hoeveel enthousiasme en betrokkenheid de directeuren stuk voor stuk reageerden. Samen vormen zij een mooie afspiegeling van de branche.' Daarnaast zijn ook medewerkers uit andere lagen van de organisaties betrokken, benadrukt Van Zaalen. 'Van leesconsulenten tot teamcoördinatoren, van collega's op de vloer tot managementleden met een meer strategische kijk op de zaak.'

Domeinbeschrijvingen

Allemaal werden zij enthousiast van de gekozen insteek: de indeling in domeinbeschrijvingen. Wat houden die precies in?

Mirjam van Zaalen.

‘Anders dan bij voorgaande pogingen om het opleidingsveld van de bibliotheeksector in kaart te brengen, zijn wij niet uitgegaan van beroepen, maar van drie domeinen’, legt Van Zaalen uit. ‘Ten eerste is dat de maatschappelijk-educatieve bibliothecaris, die burgers de mogelijkheid biedt een leven lang te blijven leren. Deze bibliothecaris zorgt ervoor dat iedereen in de samenleving kan meedoen: jong en oud, praktisch en theoretisch geschoold, met en zonder migratieachtergrond. Hij of zij doet dit met activiteiten gericht op non-formeel en informeel leren, ondersteuning bij persoonlijke ontwikkeling en preventie en curatie van basisvaardigheden.

Het tweede domein is dat van de informatie-dienstverlenende bibliothecaris. Hij of zij verbindt mensen met elkaar voor ontmoeting en kennisdeling, maar verbindt ook gebruikers aan relevante collectie en content. Daarnaast helpt hij of zij hen bij het vinden van de juiste kennis en informatie. De informatie-dienstverlenende bibliothecaris voorziet in de informatiebehoefte van lokale partners, vrijwilligers en doelgroepen door voor, door en met hen activiteiten te organiseren en ideeën en oplossingen te genereren voor vragen die leven.

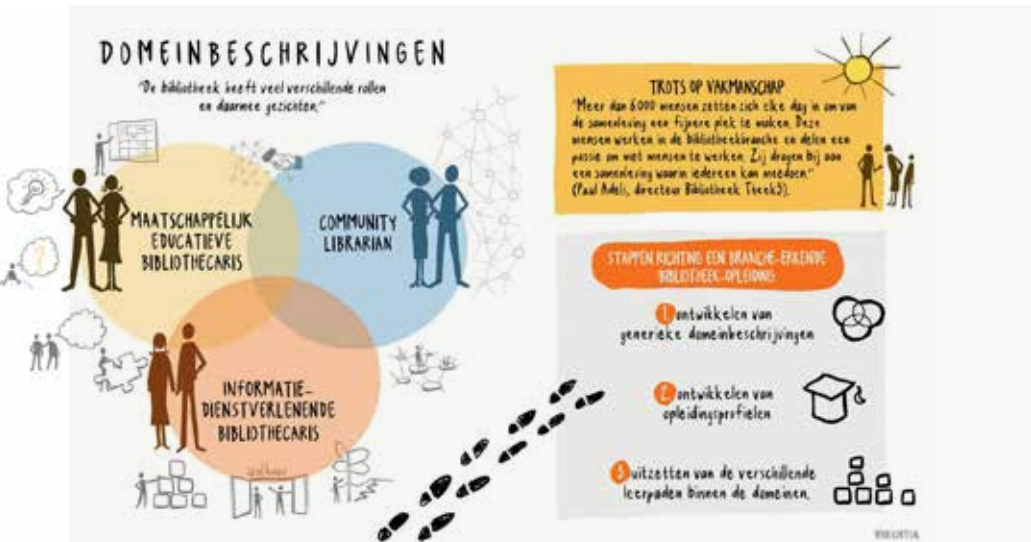
Het derde domein is niet door ons ontwikkeld, maar bouwt voort op het werk van Cubiss: de community librarian. Avans+ ontwierp in 2016-2017 al de post-hbo-opleiding tot community librarian – een type bibliothecaris dat zeker in de toekomst van het bibliotheekwerk thuishoort. Wij trekken het enkel breder dan deze opleiding: in onze ogen is communitygedreven werken een combinatie van competenties en taken die iedere bibliothecaris in zekere mate moet beheersen. Daarom vraagt een toekomstbewuste bibliotheekorganisatie die midden in de samenleving staat.’ Dat betekent uiteraard niet dat iedere bibliotheekmedewerker de volledige opleiding tot community librarian moet doorlopen. ‘We denken nu juist meer in leerlijnen’, legt Meijer uit. ‘Een bibliotheekprofessional kan straks zelf kiezen welke modules hij volgt en zo een eigen programma samenstellen dat past bij zijn wensen en benodigdheden. De eisen die bibliotheken aan medewerkers stellen, zijn te verschillend en niet geschikt voor vastomlijnde opleidingstrajecten.’

Eigenlijk heel logisch

Door die flexibele aanpak konden alle typen bibliotheken – groot en klein, stedelijk en plattelands, zelfstandig of onderdeel van een multifunctionele organisatie – zich in deze werkwijze vinden, zag Van Zaalen. ‘Dit is van ons, voelden veel deelnemers. Afhankelijk van de organisatie van de bibliotheek overlappen de domeinen in meer of mindere mate. Bij een grote bibliotheek zullen die rollen door verschillende medewerkers worden ingenomen, bij een kleinere organisatie allemaal door één of twee personen.’ Achteraf voelt deze indeling in domeinen niet meer dan logisch, maar het is best een lastige weg geweest, roept Meijer in herinnering. ‘We zijn meerdere malen flink vastgelopen, bijvoorbeeld toen we beroepsprofielen met allerlei uitstroombrofielen probeerden vorm te geven. Aanvankelijk bekeken werkgroepen de situatie vanuit hun eigen positie en werkveld, maar uiteindelijk lukte het hun om met een brede blik te kijken en gingen de neuzen dezelfde kant op.’ Het denken in domeinen bleek de oplossing. ‘Daarbij kozen we er bewust voor de term “bibliothecaris” te behouden. Het is een titel waarop je trots mag zijn’, benadrukt Dierdorp. ‘Het is een begrip dat op een breed draagvlak kan rekenen.’ Ook de andere namen zijn met zorg gekozen. ‘De term *teacher librarian* riep bijvoorbeeld te veel weerstand op’, herinnert Dierdorp zich. ‘De associatie die men had met de vertaling in onderwijsbibliothecaris was te veel beperkt tot het primair en voortgezet onderwijs, terwijl het maatschappelijk-educatieve denken op een veel breder niveau terugkeert.’

Communitygedreven

Wat betekent de centrale positie van de community librarian in de driedeling? ‘We zien dat communitygedreven werken steeds meer onderdeel wordt van het bibliotheekwerk’, aldus Van Zaalen. ‘Dat deze manier van werken een belangrijke rol inneemt in de bibliotheek komt ook terug in het opleidingsaanbod. Naast de opleiding tot community librarian en het gedachtegoed van David Lankes zijn er ook andere initiatieven zoals de OF/BY/FOR ALL-methode. Ook die is gericht op cre-

eren in samenwerking met de mensen voor wie je je werk doet. En er zijn meer aanbieders: GO-opleidingen heeft een vierdaagse training community librarian en ook een aantal bibliotheken en POI's heeft een eigen programma. Een van onze volgende stappen is om te kijken of we van al die losse snippers één sterk aanbod kunnen maken. Nog steeds weet men lang niet altijd van elkaar wat er allemaal wordt gecreëerd of ingekocht. En daar valt veel winst te behalen. Het is natuurlijk zonde om te zien dat op verschillende plekken tegelijkertijd aan hetzelfde wordt gewerkt, maar bij mij overheerst bij zo'n ontdekking vooral het geluk van de mogelijkheid om te bundelen en door te pakken.' Met dit traject hopen de drie ook verwarring in het veld over alle opleidingsmogelijkheden weg te nemen. 'Onze volgende stap is te voorkomen dat men opnieuw apart van elkaar nieuwe zaken gaat ontwikkelen. *Moeten we het niet samen doen?* Die vraag stond tijdens dit proces tot nu toe centraal, en ik hoop dat die basishouding blijft.'

Samen optrekken

Daartoe biedt de Netwerkagenda een mooie nieuwe aanzet, gecombineerd met de uitdagingen waarvoor de bibliotheeksector zich tijdens deze coronacrisis gesteld ziet. 'Kijk bijvoorbeeld naar de samenwerking met GoodHabit', noemt Van Zaalen. 'In het verleden hadden meerdere bibliotheken een aparte overeenkomst met dit online leercentrum lopen, of waren ze voornemens een contract te gaan afsluiten. Een branchebrede overeenkomst kon aanvankelijk niet op genoeg steun rekenen, terwijl daarmee zestig tot tachtig procent op de inkoopkosten kon worden bespaard. En toch: toen de coronacrisis de bibliotheeksector platlegde, lukte het wel om vanuit de KB, SPN en VOB gezamenlijk één overeenkomst voor alle bibliotheekmedewerkers af te sluiten. Vervolgens zagen we hoe ruim zesduizend bibliotheekprofessionals een account aanmaakten en zich online begonnen bij te scholen. Daarna werd hetzelfde aanbod voor alle bibliotheekleden ingekocht. Zo'n groot

succes zagen zelfs wij niet aankomen.’ De conclusie: bibliotheken doen zaken graag op hun eigen manier, maar een gezamenlijke HRD-aanpak biedt veel kosten- en efficiencyvoordelen. Want ook al geven bibliotheken lokaal invulling aan de maatschappelijke opgaven, ze staan vaak voor dezelfde uitdagingen, weet Van Zaalen. ‘Een leven lang ontwikkelen geldt natuurlijk niet alleen voor onze leden, maar ook voor onze medewerkers en vrijwilligers. Het is dus goed dat daarop zo nadrukkelijk wordt ingezet.’

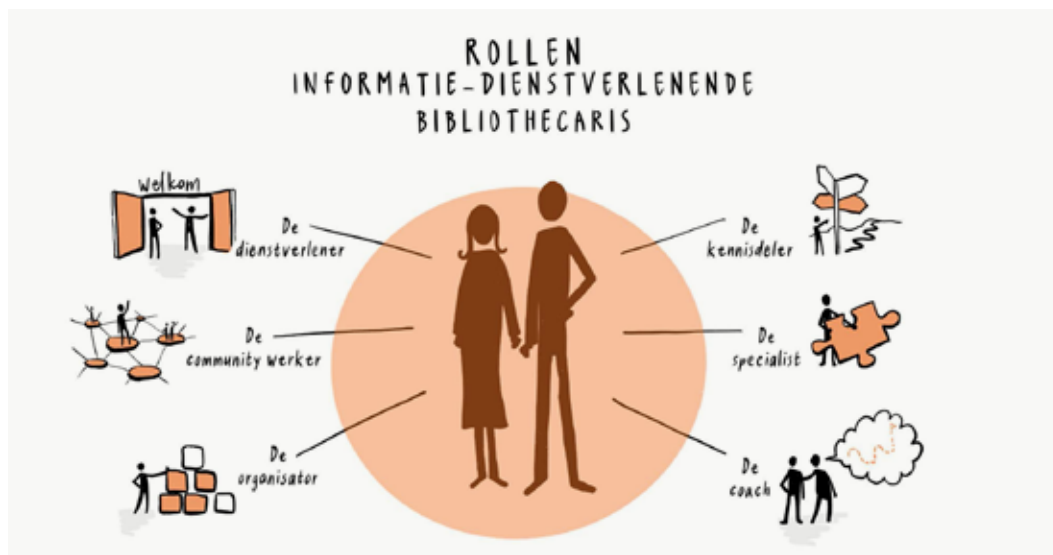
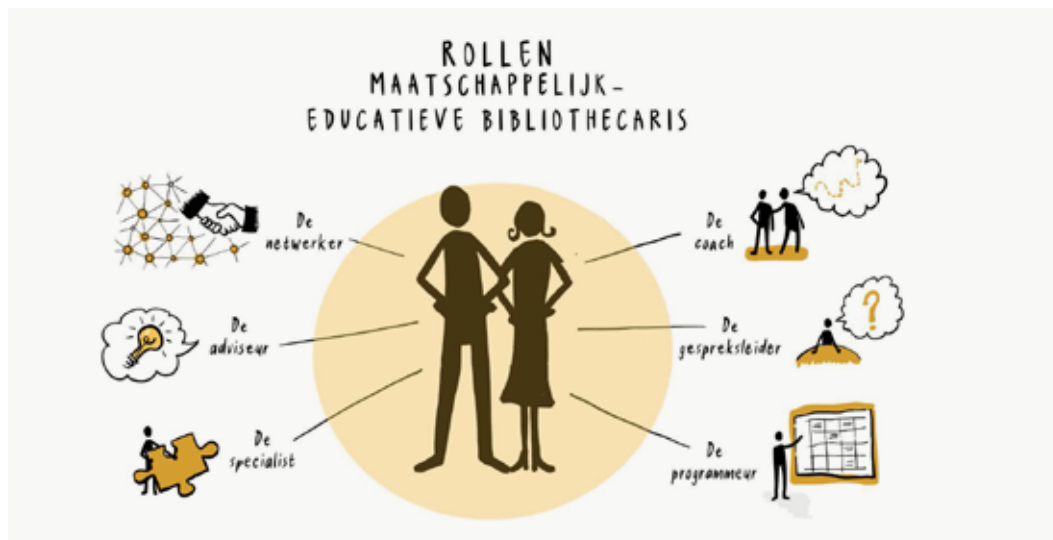
Van projectmatig naar structureel

Voor het ontwikkelen van de brancheopleiding kwam vanuit de KB een projectsubsidie beschikbaar. SPN financiert sinds 2019 Bibliotheek Campus en het landelijke HR-netwerk. ‘De financiering van een brancheopleiding is een lastig punt’, geeft Meijer toe. ‘Eenmalige middelen om zaken op te starten vinden we nog wel, maar om te komen tot een structurele aanpak voor de hele sector is dat bij lange na niet voldoende. Daarom staat in de Netwerkagenda dat er een opleidingsplan moet komen, zowel op netwerk- als op bibliotheekniveau. We hebben berekend wat zo’n landelijk opleidingsplan, waarmee we de hele sector kunnen bijscholen, gaat kosten. Het is te doen, maar alleen als de sector daarin gezamenlijk en structureel wil investeren. Voor bibliotheken zijn goed gekwalificeerde en gemotiveerde medewerkers het grootste kapitaal dat ze hebben. Dat moet ons toch lukken?’

Het zijn de vragen die horen bij de overgang van een projectmatige naar een meer structurele aanpak, aldus Meijer. ‘Met incidentele subsidies los je onze structurele opleidingsvraag niet op. We hebben laten zien wat het belang is van een gezamenlijk opleidingsbeleid en hoe breed deze uitdaging in de sector wordt gedragen, mede met dank aan de vele gesprekken die tijdens dit traject zijn gevoerd. Nu moeten we door.’

Vervolgstappen

Wat is voor Dierdorp, Meijer en Van Zaalen de volgende stap? ‘Nu er consensus bestaat over de verschillende rollen en werkerterreinen van de bibliotheekprofessional en welke competenties hij of zij daarvoor nodig heeft, vullen we de domeinbeschrijvingen aan met opleidingsprofielen. Tegelijkertijd inventariseren we wat het bestaande opleidingsaanbod is en hoe dat aansluit bij de domeinbeschrijvingen. Daarmee brengen we ook in kaart wat nog ontbreekt en ontwikkeld zou moeten worden. Zo weten we

bijvoorbeeld dat er nog geen goede opleiding is op het gebied van klassieke bibliotheek kennis. NBD Biblion wil daarmee aan de slag gaan, op basis van de domeinbeschrijvingen. Zodra we het bestaande en te ontwikkelen opleidingsaanbod geïnventariseerd hebben, gaan we leerpaden uitzetten waarbij iedere medewerker de modules kan volgen die nodig zijn om zijn of haar werk goed te kunnen uitvoeren. Dat kan voor iedereen weer anders zijn: het hangt niet alleen af van iemands vooropleiding, maar ook van de combinatie van rollen, werkerterreinen en het team in de lokale bibliotheek.’

Modulair systeem

Hoe ziet zo’n modulair systeem er precies uit? ‘Aan elke opleidingsmodule kennen we punten toe. Met elke gevolgde module behaal je een branche-erkend certificaat en een bepaald aantal punten, dat onder meer is gekoppeld aan de studiebelasting’, legt Dierdorp uit. ‘Bij voldoende punten en behaalde certificaten krijg je je diploma, ongeacht welke route

je hebt gevolgd.' Daarnaast wordt gekeken naar de wenselijkheid van het erkennen van eerder verworven competenties. Van Zaalen: 'Ook dergelijke trajecten moet de branche in gezamenlijkheid oppakken. Wellicht wil Stichting BibliotheekWerk kartrekker zijn.'

Parttime

Een punt van aandacht is de geringe hoeveelheid tijd die bibliotheekmedewerkers beschikbaar hebben om zich bij te scholen. Hoe ontstaat daar ruimte voor, in een branche waarin de overgrote meerderheid parttime werkt? 'De studielast moet zo klein mogelijk gehouden worden', ziet ook Van Zaalen. 'Het gebruik van blended learning kan daarbij helpen: door het toepassen van e-learning daarin wordt een deel van de reistijd weggenomen. Ook helpt het als modulaire trajecten over een langere periode mogen worden verspreid, en opdrachten zo veel mogelijk te kop-

pelen aan de eigen dagelijkse werkpraktijk van de deelnemers.' Wel realiseren Van Zaalen, Dierdorp en Meijer zich dat met het geven van prioriteit aan het agendapunt van bijscholing ook nieuwe vragen zullen ontstaan. 'Hoe kijken bibliotheekdirecties en -medewerkers aan tegen opleiding en ontwikkeling? Hoeveel ruimte geven werkgevers bijvoorbeeld aan medewerkers die een relatief klein contract hebben? In hoeverre is leren en ontwikkelen een gedeelde verantwoordelijkheid, en vindt zo'n bijscholingstraject binnen werkuren of in de eigen tijd plaats? Hoe kijken we aan tegen het opleiden van vrijwilligers?', somt Van Zaalen op. 'Het kunnen beantwoorden van al die vragen vergt een stuk bewustwording voor de hele branche. Daar moeten we gezamenlijk naartoe groeien.'

Stelseluitdagingen

Toch weten de drie zeker dat veel directeuren zich met die vraagstukken bezighouden. 'Binnen de Netwerkagenda wordt het onderwerp voldoende en goedgekwalificeerde medewerkers en vrijwilligers niet voor niets genoemd als een van de stelseluitdagingen', aldus Van Zaalen. 'Met het creëren van deze domeinbeschrijvingen hopen we ook de verbinding te leggen met alle andere uitdagingen, en niet alleen leven lang ontwikkelen. Het gaat immers om het ontwikkelen van nieuw vakmanschap. Voor veel van de zaken die in de Netwerkagenda worden genoemd, moeten nieuwe kwaliteiten worden gezocht en ontwikkeld. Dit onderwerp gaat, kortom, iedereen aan.'

Zelfreflectie

Daarnaast helpt het bibliotheekmedewerkers zelf langer stil te staan bij de vraag wat zij nodig hebben om door te groeien. 'Door een bepaalde opleiding te volgen, begrijp je ook beter wat er van je wordt verwacht', aldus Dierdorp. 'De complexiteit van dit traject laat zien voor welke grote uitdagingen het beroep van bibliothecaris staat. Door het vak op nieuwe manieren te beschrijven, hopen we weer te zorgen voor trots op het bibliotheekwerk. Bibliothecarissen zijn ontzettend gedreven: hun *public service motivation* blijkt nog groter te zijn dan die van politieagenten of mensen die dienen in het leger. En toch: wanneer een jongere op een verjaardag vertelt dat hij bibliothecaris is, moet hij of zij goed uitleggen wat dat precies inhoudt en wat de bibliotheek allemaal doet. Terwijl het vak van bibliothecaris maatschappelijk juist ontzettend relevant is – een beroep waarmee je met trots naar buiten kunt treden.' Ook bibliotheekprofessionals die perfect op hun plek zitten, zullen daarom van deze domeinbeschrijvingen profiteren, hoopt Meijer. 'We geven iedere medewerker in de branche meer grip op zijn of haar eigen vakmanschap. Vroeger was het bibliotheekvak helder, maar door alle ontwikkelingen zijn we elkaar een beetje kwijtgeraakt. We hopen met de nieuwe brancheopleiding bij te dragen aan hernieuwd vakmanschap en een gezamenlijk gevoelde beroepstrots.'

Naschrift

Lees ook het artikel 'De oude bibliothecaris sterft uit' op pagina 18 tot en met 23.

Naschrift

De Domeinbeschrijvingen voor het opleiden van bibliotheekprofessionals is te downloaden via <https://tinyurl.com/bhomigla>

Domeinbeschrijvingen voor het opleiden van bibliotheekprofessionals

Aanzet tot een toekomstbestendige brancheopleiding

‘Wat gebruiken we eigenlijk nog van wat we vroeger geleerd hebben?’

De oude bibliothecaris

Is het vijf voor twaalf? Of misschien zelfs al iets later? Medewerkers die nog een opleiding gevolgd hebben aan ‘de BDA’, de Bibliotheek- en Documentatieacademie, staan veelal op het punt om met pensioen te gaan. Is dat een groot gemis, of maakt het alleen maar nostalgische gevoelens los voor, pakweg, een vak dat ‘theorie van de ontsluiting’ heette? Bibliotheekblad laat een aantal vakgenoten aan het woord.

TEKST: WENDY DE GRAAFF • FOTO'S: ZIE CREDITS LANGS ZIJKANT

Het wemelt van de collega's die afscheid nemen. Als het geen coronatijd zou zijn, stonden zij heel regelmatig met een glas in hun hand herinneringen op te halen aan ‘de BDA’ en aan de docenten die daar les gaven. De ouderwets opgeleide bibliothecarissen hebben enthousiaste verhalen over hun opleidingstijd – het waren de jaren '70 – maar memoreren vooral hun bevoegdheid: zij gingen die duffe bibliotheekwereld een heel ander aanzien geven. Als je het optimistisch bekijkt, is dat behoorlijk goed gelukt: het vak lijkt nog maar weinig op waar we voor opgeleid werden. Dat zal voor veel andere beroepen overigens ook gelden. Pakweg de verpleging is ongetwijfeld ook erg veranderd. Maar die zijn qua opleiding aardig bijgebleven, terwijl wij zijn gaan kwakkelen, na een mbo-opleiding tot informatiespecialist bij verschillende roc's, incompany cursussen en trainingen op eigen initiatief of via hogescholen. Een experiment aan de Open Universiteit is de opleiding tot community librarian van Cubis en de GO-opleiding biedt een aantal vakgerichte cursussen aan. Bibliotheekcampus.nl biedt een goed overzicht aan. Op dit moment is er (weer) een nieuwe post-hbo in ontwikkeling. Komt die nog op tijd? Zijn er voldoende kandidaten, is er geld genoeg? En is deze wel nodig? Een aantal vakgenoten geeft hun mening.

sterft uit

Foto: NCI / Unsplash

De ouderwets opgeleide bibliothecarissen sterven uit. Het vak lijkt inmiddels ook nog maar weinig op waar zij destijds voor opgeleid werden.

Foto: Shutterstock

Sommige mensen vormen de beroemde 'frisse wind' in de bibliotheek ongeacht hun opleiding. Of misschien wel dankzij.

T-shaped professional

Joppa Wuite is na haar hbo-opleiding Culturele en Maatschappelijke Vorming en master Social Work bij de dbieb in Leeuwarden terechtgekomen. Daar was zij onder meer bezig met het leggen van contacten met mensen en organisaties in dorpen en wijken, en met het organiseren van activiteiten op het gebied van participatie en basisvaardigheden. Werkzaamheden die goed aansloten bij haar opleiding. Desondanks ontbrak het haar aan kennis over bibliotheken, hun geschiedenis en hoe ze zijn georganiseerd, en over wat er landelijk en internationaal gebeurt. Door zelf op zoek te gaan, belangstelling te tonen en

Joppa Wuite, adviseur basisvaardigheden bij Fers.

haar als bibliothecaris opgeleide moeder regelmatig te bevragen, is zij inmiddels heel wat wijzer geworden. Toch mist ze een opleiding voor nieuwe collega's die vanuit een ander vak of een andere opleiding de bibliotheek instromen. Nu werkt zij bij Fers, de provinciale ondersteuningsinstelling in Fryslân, als adviseur basisvaardigheden. Inmiddels loopt ze al wat langer in de branche rond en valt haar op dat klassiek opgeleiden aan de lopende band afscheid nemen. Het collectioneren in Friesland is nu bijvoorbeeld nog grotendeels in handen van specialisten met een ruime collectiekennis en veel ervaring. Joppa vraagt zich af hoe dat in de toekomst zal gaan. Ga je dat specialisme missen of kan het ook op een andere manier? Hoe geef je vorm aan de rol van maatschappelijke en educatieve bibliotheek? De mogelijkheden lijken eindeloos. Hoe maak je keuzes? Maar ook, met wie leg je verbindingen, en op welke manier? Joppa denkt hierbij aan het belang van de T-shaped professional. Ze legt het mij uit: de bovenkant van de T staat voor basiskennis en generieke competenties, zoals gastvrij zijn, vragen verhelderen, de

regie bij de ander laten enzovoorts. Vanuit een gezamenlijke visie, gezamenlijke waarden en een gezamenlijke werkwijze kun je je hierdoor verbinden met mensen uit andere disciplines, zowel binnen als buiten de bibliotheek. Het gaat hierbij niet alleen om professionals, maar net zo goed om vrijwilligers of ervaringsdeskundigen. Het rechtopstaande pootje staat voor je specialistische expertise, zoals kennis van de collectie, het opzetten van activiteiten rondom digitaal burgerschap of het stimuleren van leesplezier bij kinderen. In veel werksituaties heb je naast je eigen kennis ook ervaring van anderen nodig. Wanneer je de verbinding met hen legt, kom je vaak tot betere oplossingen. Op dit grensvlak ontstaan vaak ook innovatieve ideeën. Als het horizontale deel van de T ontbreekt, loop je het risico een soort 'opdrachtenfabriek' te worden. Joppa Wuite hoopt op een opleiding die in de huidige lacune voorziet en is ervan overtuigd dat die nodig is voor een sterke en zelfstandige bibliotheekbranche. Een gedeelde opleiding voorziet niet alleen in kennis, een gedeelde opleiding verbindt.

Oog voor mensen

Alian Spelde is zo'n aan de Bibliotheek- en Documentatieacademie opgeleide bibliothecaris die over enkele maanden met pensioen gaat. En dat vindt ze best jammer, want ze houdt van haar vak en vindt het de laatste jaren steeds leuker geworden als verantwoordelijke voor de bibliotheekvestigingen in Pekela, Veendam, Oldambt en Stadskanaal. 'Ik vind het geen bezwaar dat er geen echte bibliotheekopleiding meer bestaat, ik zou haast zeggen integendeel. Laat maar komen, die verschillende types mensen! Het is een grote luxe om per functie te kijken wat er nodig is. En zeg nou zelf, wat gebruiken we nog van wat we vroeger geleerd hebben? Het gaat mij veel meer om een actieve houding, oog voor mensen en een levenlanglereninstelling. Ik ben niet op zoek naar generalisten, ik zoek mijn medewerkers graag uit op hun specifieke kennis en belangstelling. Hun niveau is wel belangrijk natuurlijk, maar het is onzin dat je dat alleen door een bibliotheekopleiding of trouwens willekeurig welke andere opleiding zou kunnen verwerven. Het vak is zó in beweging, we zijn er in geslaagd om een centrale plaats in de lokale samenleving te veroveren en allerlei samenwerkingspartners te vinden. Daar hebben wat mij betreft de jongere medewerkers met een heel diverse achtergrond enorm aan bijgedragen, sterker nog, met alleen medewerkers van de oude stempel of opleiding waren wij niet zover geweest. Ik ben enorm trots op mijn teams, neem bijvoorbeeld Veendam, waar de medewerkers een gemiddelde leeftijd van 39 jaar hebben en hun herkomst heel divers is, dat is zo'n dynamisch team!' Als ik haar vraag of ze helemaal geen ruimte meer ziet voor een vakopleiding, aarzelt ze even: 'Misschien parttime, voor iemand die al bij ons werkt ... maar er valt zo veel te leren en mijn ervaring met mensen die zich uit eigen

Alian Spelde, regiomanager bij
Biblionet Groningen.

belangstelling in een onderwerp verdiepen is erg goed. Als ik iemand zoekt voor de collectievorming zou iemand die bijvoorbeeld ook alles van podcasts weet omdat hij of zij daar groot fan van is op dit moment zeker mijn voorkeur hebben.'

Voor en van

Gerard Meijer is zich ervan bewust dat de branche zelf uiteindelijk zal bepalen of de opleiding waar nu aan gewerkt wordt een succes wordt. Hij is ervan overtuigd dat een zichzelf respecterende beroepsgroep niet zonder eigen opleiding kan, maar voor een succesvolle toekomst van ons vak is meer nodig. Daarom is hij zo blij dat er mede vanuit de branche-groep Human Resource Development aan de opleiding gewerkt wordt. (Zie het voorgaande artikel.) Zij kijken naar een breder opleidingsplan, maar ook naar een niet onbelangrijke kwestie als salariering. Willen wij kwalitatief goede medewerkers aantrekken en behouden, dan moeten we daarin investeren en voor betalen. We verwonderen ons erover dat veel jonge, soms zeer hoog opgeleide, mensen idealistisch genoeg zijn om in een bibliotheek te gaan werken voor een salaris dat niet bij hun opleidingsniveau past en weinig ruimte om door te groeien biedt. Het Jong Bibliotheek Netwerk wemelt er van! Gerard Meijer is zelf een traditioneel opgeleide bibliothecaris die inmiddels als algemeen programmamanager werkt voor de Stichting Samenwerkende Provinciale Ondersteuningsinstellingen. Daar was hij betrokken bij het tot stand komen van Bibliotheek Campus, een online leeromgeving voor openbare bibliotheken, die zeker in coronatijd zijn diensten al heeft bewezen. Hij werkte ook mee aan het pas verschenen rapport Brancheopleiding Bibliotheekprofessionals (de officiële titel is aanmerkelijk langer ...) en vertelt daar vol enthousiasme over. 'Dat we er samen met Stichting BibliotheekWerk, de KB, de VOB en de SPN aan werkten is natuurlijk al geweldig, dit betekent dat de plannen breed gedragen worden. We onderscheiden drie domeinen waaraan we met een vakgerichte opleiding willen bijdragen: de maatschappelijk educatieve bibliothecaris, de informatie-dienstverlenende bibliothecaris en de community librarian. Voor dit laatste domein heeft Cubiss al eerder een opleidingsprofiel ontwikkeld en ook al cursussen gegeven, omdat daar de nood het hoogst was. Dit rapport is er gekomen omdat er in de bij het Bibliotheekconvenant behorende Netwerk-agenda afspraken over gemaakt zijn. Nu weet ik wel dat het afspraken maken over een ontwikkeltraject iets anders is dan je medewerkers er ook daadwerkelijk naartoe sturen als het zo ver is, maar ik heb goede hoop dat deze opleiding, die voor en van de branche is, gaat bieden waar ons vak dringend behoefte aan heeft. Het moet leiden tot losse modules met branche-erkende certificaten die uiteindelijk leiden tot een erkend diploma.' Als

Gerard Meijer, algemeen
programmamanager bij Stichting
Samenwerkende Provinciale
Ondersteuningsinstellingen.

Foto: Shutterstock

De bibliotheken zijn erin geslaagd om een centrale plaats in de lokale samenleving te veroveren en allerlei samenwerkingspartners te vinden. Daar hebben de jongere medewerkers met een heel diverse achtergrond enorm aan bijgedragen.

ik hem erop wijs dat de certificeringsvoorwaarde van 3% naar bijscholing is weggevallen en dat verschillende opleidingen vanuit het recente verleden ook een zachte dood zijn gestorven door een gebrek aan studenten, blijft hij filosofisch en optimistisch. 'Als wij deze opleiding kunnen realiseren en in nauw contact kunnen blijven met de eisen die vanuit de branche naar voren komen, ben ik ervan overtuigd dat er een opleiding ontstaat waar we mee vooruit kunnen. En ja, dan moeten directeurs ook hun verantwoordelijkheid nemen!'

Relletje

Toen Erik Boekesteijn een aantal jaren geleden gekroond werd tot Beste Bibliothecharis ontstond er een klein relletje: want was Erik eigenlijk wel een bibliothecharis?! Aan de Bibliotheek- en Documentatieacademie opgeleide collega's trokken publiekelijk zijn bekroning in twijfel, want Erik was een leraar Engels, weliswaar met jarenlange ervaring in verschillende aspecten van het

bibliotheekwerk, maar toch ... Hij kan er hartelijk om lachen: 'Ik denk zelf totaal niet zo, gelukkig maar, want de traditioneel opgeleide bibliothecharissen sterven uit. Ik kijk meer naar wat iemand voor het vak betekent, ongeacht zijn of haar herkomst. Sommige mensen vormen de beroemde "frisse wind" ongeacht hun opleiding. Of misschien wel dankzij. Eppo van Nispen, niet bepaald een klassieke bibliothecharis, heeft zeker bijgedragen aan de ontwikkeling van ons werk. Ik denk dat bibliotheken zich er wel van bewust zijn dat het gevaar dreigt dat ze een beetje het kind met het badwater weggooien doordat veel

Erik Boekesteijn, senior adviseur KB en directielid bij Storyhouse.

bibliotheektaken, zoals collectievorming, op afstand worden uitgevoerd. Een opleiding waarin de gezamenlijke waarden en specifieke kennis centraal staan is zeker belangrijk. Ik ben op dit moment bezig met David Lankes en andere collega's uit andere landen om te kijken of we op internationaal niveau ook verbindingen kunnen leggen. Een uitwisselingsprogramma of internationale stages: dat zou toch fantastisch zijn! Ik haal veel inspiratie uit het buitenland, bijvoorbeeld het Storyhouse-programma uit Chester, waar Petra Togni in Nederland mee werkt, is een project dat het verdient om op grotere schaal doorgegeven te worden. Ik hoop dat directeuren zich voldoende realiseren dat je blijvend in opleidingen en vernieuwing moet investeren om bibliotheken de plek in de samenleving te geven die ze verdienen.'

Slakken

Jos Debeij, verantwoordelijk voor het bibliotheekstelsel bij de KB, is zelf een klassiek opgeleide bibliothecaris, maar heeft een realistische blik op de huidige situatie: 'De branche is niet groot genoeg om een volwaardige vakopleiding te dragen, maar deelopleidingen passen wel heel goed en hebben het voordeel dat je ze makkelijker kunt ontwikkelen en actueel houden. Maar ook dan kost deskundigheid geld, en ik bespeur wel eens verkeerde zuinigheid. Met medewerkers van topkwaliteit kun je als bibliotheek het verschil maken: je bent alleen van toegevoegde waarde als je leesconsulenten méér weten dan de leerkrachten, als de informatievaardigheden van je medewerkers die van je bezoekers ver overstijgen. Goed is niet goed genoeg! We halen momenteel veel elders hoog opgeleide medewerkers binnen, al deden sommige directeuren dat vroeger al ook heel bewust. Theo Peeters van Theek 5 was bijvoorbeeld iemand die geloofde in diversiteit.' Dat het niet alleen een kwestie van opleiding is erkent hij volledig. 'De medewerkers met wie je het verschil kunt maken kun je niet meer binnenhalen of binnenhouden met schaal 7. Er moet naar de functiewaarderingen gekeken worden, die moeten veel meer marktconform worden, zodat het niet meer alleen een kwestie van idealisme is als je voor de bibliotheek als werkgever kiest.' Hij lacht als ik hem vraag waarom het allemaal zo lang duurt: 'De slakken en de schildpadden! Ik snap dat je dat als relatieve buitenstaander denkt, maar als je kijkt wat er de laatste decennia in bibliotheken veranderd is, kunnen we daar trots op zijn. Bibliotheken hebben hun lokale positie verankerd, werken op veel fronten samen, vormen een spin in het web. Dat is door gestaag doorontwikkelen bereikt. Ik denk wel dat de tijd rijp is om meer naar de inhoud te kijken en verdieping te zoeken. Daar past het starten van een nieuwe opleiding, bestaande uit drie afzonderlijke modules, heel goed in. Daarmee kunnen we

Jos de Beij, hoofd afdeling Bibliotheekstelsel KB.

van al die goede neveninstromers die we binnenhalen echte bibliothecarissen maken. Over twee à drie jaar moet het zover zijn en Erik Boekesteijn is bezig om een verbinding te maken op internationaal opleidingsniveau zodat we kennis en leerlingen kunnen uitwisselen. Dus ik ben wel optimistisch gestemd over de toekomstige bibliothecarissen.'

Zinvol

Het laatste woord is aan Jelte Hommes, een vertegenwoordiger van de nieuwe generatie bibliotheekmedewerkers, hoogopgeleid, idealistisch en actief in het Jong Bibliotheek Netwerk. In 2014 studeerde hij af in culturele studies en filosofie, waarna een onzeker leven begon met tijdelijke banen en als zzp'er. 'Ik kan mij herinneren dat ik bij een gesprek bij het UWV al een keer opperde of er geen mogelijkheden voor mij waren bij een bibliotheek. Ik houd van lezen – dat mag je geloof ik niet meer zeggen – en ik vind het maatschappelijk relevante organisaties. Maar er waren in die sector toen helemaal geen banen in mijn regio. Ik woon in Groningen, ook al niet de makkelijkste plaats om werk te zoeken. Ik was dus de koning te rijk toen ik zelf een vacature bij Biblionet zag, op de afdeling Collectievorming.' Op mijn vraag of de matige betaling hem niet tegenhield is hij stellig: 'Ik wil iets doen wat ik zinvol vind, waar ik mij op mijn plaats voel, en na al die tijdelijke banen vind ik vastigheid heel prettig.' En met een lachje: 'Het leven is niet zo duur hier, dat scheelt misschien ook.' Een vakopleiding heeft hij nooit gemist, al wil hij zich wel blijven ontwikkelen. Daar voorziet voorlopig het Jong Bibliotheek Netwerk in waar veel uitgewisseld wordt. En hij is voorzitter van de ondernemingsraad, waardoor hij ook met andere kanten van het werk te maken krijgt. Als ik hem vertel over de modulaire opleiding die op komst is, wordt hij enthousiast bij de module Community Librarian. 'Mijn ambitie ligt bij het betrekken van nog veel meer mensen bij de bibliotheek, dus wie weet dat ik die module nog wel zou willen volgen.'

Jelte Hommes, collectieadviseur Biblionet Groningen, voorzitter ondernemingsraad en bestuurslid Jong Bibliotheek Netwerk.

Nog veel meer mensen betrekken bij de bibliotheek ... dat is eigenlijk precies wat alle geïnterviewden gemeen hebben. Met de oude opleiding, als neveninstromer of met de nieuwe opleiding: het zijn allemaal idealisten die geloven in bibliotheken en liefst met zo veel mogelijk kennis alle lagen van de bevolking binnenhalen.

Naschrift

Lees ook het artikel over de eerste stappen richting een toekomstbestendige bibliotheekopleiding op pagina 12 tot en met 17.

Ontmoet Dichters Online

Creativiteit vanuit het Bibliotheektheater Rotterdam

In moeilijke tijden ontstaan nieuwe mogelijkheden. Eén van die creatieve oplossingen binnen de bestaande kaders was de primeur: *Ontmoet Dichters Online* vanuit het Bibliotheektheater in Rotterdam. Deze livestreambijeenkomst* was de afsluiting van de Poëzieweek 2021. De Rotterdamse dichter Daniël Dee leidde het afwisselende programma van voordrachten en interviews in goede banen. Dichters Tsead Bruinja, Iduna Paalman, Maureen Ghazal en Daniëlle Zawadi beantwoordden live de vragen van online kijkers, die er dankzij de livestream gevoelsmatig toch dicht bij waren.

TEKST: LINDA VAN PELT

De Poëzieweek (van 28 januari tot en met 3 februari 2021) werd dit jaar voor de negende keer georganiseerd in Nederland en Vlaanderen. Rotterdam sloot dit jaar de poëzieweek af met een interactief evenement: *Ontmoet Dichters Online*. 'Vooral in een periode waarin iedereen meer noodgedwongen thuis zit dan normaal, was het een extra leuke uitdaging iets te bedenken dat dichters en belangstellenden op afstand dicht bij elkaar bracht.' Aan het woord is Sander Slegtenhorst, sinds vier jaar programmeur bij Bibliotheek Rotterdam. Met de nodige ervaring in het organiseren van zowel zakelijke evenementen en congressen als publieksfestivals werd Sander bij zijn overstap naar de bibliotheekbranche verrast door de veelheid aan activiteiten die hier georganiseerd worden. 'Ik houd van zogeheten cultureel ondernemerschap, de combinatie van interessante activiteiten voor bezoekers én winst voor de organiserende partij, al is het maar goede pr. Vroeger bestond het culturele programma van bibliotheken vooral uit schrijversinterviews op een avond voor belangstellende lezers. Inmiddels hebben veel bibliotheken een transitie doorgemaakt naar een veelomvattender aanbod. De coronatijd maakt het helaas moeilijker om alle plannen te realiseren. Gelukkig is er creativiteit voor nieuwe ideeën.'

Opgestroopte mouwen

De overtuiging dat moeilijk zeker niet hetzelfde is als onmogelijk, past bij het karakter van Rotterdam, ook wel de stad van de opgestroopte mouwen genoemd. Sander: 'De coronabeperkingen hebben invloed op mijn werk. Zo is het brainstormen met collega's

en partners wat ingewikkelder, bijvoorbeeld doordat je via het beeldscherm de non-verbale reacties wat minder goed meekrijgt. Evengoed is er een perfecte oplossing bedacht voor het organiseren van *Ontmoet Dichters Online* via *livestream*, in samenwerking met een aantal collega-bibliotheken** en natuurlijk ProBiblio.' Alek Dabrowski (bureau-redacteur poëzietijdschrift *Awater*, medewerker boekwinkel én twee dagen per week actief bij ProBiblio met als taak onder meer het bevorderen van leesactiviteiten voor volwassenen) was betrokken bij dat creatieve denkproces. 'Het idee om online activiteiten te delen hing al langer in de lucht', omschrijft hij toepasselijk. 'Al vóór de coronatijd deelden festivals en theaters evenementen via internet. De bibliotheek bleef wat achterlopen bij de ontwikkelingen van popzalen en theaters, maar als gevolg van corona is de *livestream* ook hier in stroomversnelling geraakt. Het begon met "Ontmoet Schrijvers Online", twee series interviews – in het voorjaar en het najaar van vorig jaar – met schrijvers die vanwege de coronamaatregelen niet fysiek de bibliotheeklocaties konden bezoeken. Zowel het voorlezen uit eigen werk als de schrijversinterviews gebeurde online. Schrijver en interviewer waren beiden thuis, en via *livestream* tegelijkertijd zichtbaar op een gedeeld beeldscherm.'

Oog voor detail

Ontmoet Dichters Online bracht een variatie hierop. Op de avond van de afsluiting van de Poëzieweek waren er vier dichters fysiek aanwezig in het Bibliotheektheater in Rotterdam. Tsead Bruinja (*in 2019 en 2020 Dichter des Vaderlands, en eind januari opgevolgd door Lieke Marsman*), Iduna Paalman (*in 2019 gedebuteerd met 'De grom uit de hond halen', bekroond met de Poëziedebuutprijs 2020*), Maureen Ghazal (*met haar dichtbundel 'Altijd verschoven ruimtes' afgestudeerd aan de Willem de Kooning Academie en bekroond met de El-Hizra Literatuurprijs voor poëzie*) en Daniëlle Zawadi (*vooral bekend vanwege haar spoken word performances en bekroond met de BIPOC (Black Indigenous People of Colour)-voice award*). Ook de presentator van de avond, de Rotterdamse dichter Daniël Dee (*in 2013 en 2014 Stadsdichter van Rotterdam*) was uiteraard live aanwezig. 'Onze theaterzaal biedt plaats aan 174 personen, maar sinds de bibliotheek gesloten is, kunnen we deze ruimte niet op dezelfde manier benutten als voorheen', stelt Sander Slegtenhorst. 'In het najaar van 2020 is het Bibliotheektheater uitgerust met professionele camera's, zodat we nu ook *livestreams* van goede kwaliteit kunnen verzorgen. We hadden al ervaring opgedaan in de samenwerking met een professioneel bedrijf dat de techniek verzorgt, dus dat gaf vertrouwen. Verder hebben we in de praktijk geleerd

ontmoet
dichters
online

Tsead Bruinja

Iduna Paalman

Maureen Ghazal

Daniëlle Zawadi

Donderdag 4 februari 2021: van 19.30 tot 21.00 uur live
vanuit het Bibliotheektheater in Rotterdam.

dat je zorgvuldig moet letten op specifieke details. Zo is een Lcd-scherm op de achtergrond een leuk idee, maar het moet wel goed ingesteld worden met het juiste contrast, anders ontstaat er geen duidelijke weergave op de beeldschermen van de kijkers. Verder is het belangrijk dat de sprekers lichte kleding dragen, anders vallen ze gedeeltelijk weg tegen de donkere achtergrond.'

Vraag en antwoord

De rol van ProBiblio bij dit event was vooral het zorgen voor budget en het verbinden van verschillende bibliotheken. 'Ontmoet Dichters Online was een samenwerking met tien bibliotheken**. Dankzij groeiende samenwerking bij het organiseren van groot-schalige activiteiten wordt het ook voor kleinere bibliotheken mogelijk om zoiets aan te bieden aan hun leden – bijvoorbeeld via de eigen website – en andere belangstellenden', zegt Alek Dabrowski. Zijn eigen rol was ook die van regisseur, scherp gefocust op een goede verdeling van de beschikbare anderhalf uur. 'Uit oogpunt van een aantrekkelijk aanbod, kozen we voor een afwisselend programma van interviews, voordrachten uit eigen werk en de gelegenheid voor vragen van kijkers, via de chatfunctie. Die interactie met het publiek* maakt *livestream* interessanter dan een voorafgaand opgenomen programma.'

Podium voor poëzie

De belangstelling voor poëzie groeit, daar zijn beiden van overtuigd. Sander benoemt de succesvolle *spoken words scene* in Rotterdam. 'Vooral populair bij een relatief jonge doelgroep. Het is ook niet voor niets dat, naast de al langer bestaande stadsdichter van Rotterdam – in 2019 en 2020 was dit Dean Bowen – ook de eerste jeugdstad-dichter van onze stad werd benoemd: Vienne Lisa Hagoort. Zowel onze stadsdichter als onze jeugdstad-dichter hebben in de achterliggende twee jaar gedichten geschreven over gebeurtenissen in de stad. Zij fungeren als literaire ambassadeurs voor Rotterdam.' Op de Dag van de Poëzie, 28 januari, werd tijdens een online congres vanuit Bibliotheek Rotterdam de nieuwe stadsdichter van Rotterdam benoemd: Anne Vegter (*van 2013 tot 2017 Dichter des Vaderlands – red.*). 'Tetteren met letteren' luidt kort en krachtig haar aanpak. En verder wil Anne zeker het initiatief van haar voorganger continueren: het benoemen van een nieuwe

jeugdstad-dichter. 'Poëzie is populair', weet ook Alek. 'Kijk alleen al naar De Gedichtenwedstrijd. Hiervoor komen jaarlijks duizenden inzendingen binnen, die vervolgens door een jury worden "ingedikt" tot de beste 1000, daarna de beste 100 (die worden gepubliceerd in een boek) en dan de beste drie met een groot bedrag als hoofdprijs. Dat geld is niet de enige stimulans. Mensen hebben er duidelijk behoefte aan hun emoties, gedachten en belevenissen te verwoorden in een vorm van taal. Dat blijkt ook uit het enthousiasme voor Write Now, een jaarlijkse schrijfwedstrijd voor jongeren, en Poetry Circle 010 voor spoken words, rap, muziek en poëzie. En vóór corona wonnen spoken words op festivals al snel aan populariteit.'

Samen

Ook over toekomst van de *livestream* zijn beide heren het eens: die blijft bestaan! 'Door evenementen online te delen, bereik je een groter publiek. En als bibliotheken vaker de krachten bundelen en bereid zijn over de eigen gemeentegrenzen te denken én te doen, zijn er ook meer mogelijkheden om grootschaliger bijeenkomsten te organiseren', aldus Sander. 'Zelfs interviews met internationale auteurs worden haalbaar met een breed draagvlak.' Ontmoet Dichters Online werd dit jaar voor de eerste keer georganiseerd en had meteen ook de *streaming* primeur die ook poëzie een *boost* heeft gegeven. Deze vorm van samenwerking is nog maar het begin. Voor de toekomst denk ik aan een landelijk podium voor literatuur en cultuur, een bibliotheekkanaal voor gevarieerde activiteiten', formuleert Alek zijn toekomstperspectief. In ieder geval een focus die mooi aansluit op het thema van de Poëzieweek 2021: Samen.

Naschrift

* *Vanwege de avondklok werd het evenement 'semi-live', interviews en voordrachten werden eerder die dag opgenomen, de chat met de dichters was live.*

** 'Ontmoet Dichters Online' is een initiatief van ProBiblio samen met Bibliotheek Amstelland, De Boekenberg, Bibliotheek Oostland, Bibliotheek IJmond-Noord, Theek5, Bibliotheek Rotterdam, Bibliotheek Zuid-Kennemerland, Bibliotheek Katwijk, Bibliotheek Aan den IJssel en Bibliotheek Aanzet.

Overstap Office 365

Waarom het verstandig is Office 365 te omarmen

Iedereen die gebruikmaakt van Microsofts Office software zal de komende jaren de overstap moeten maken naar de nieuwste Office 365-omgeving. Ook de bibliotheken. In de praktijk blijkt het voor velen lastig om de switch naar het nieuwe systeem te maken. Het is niet raadzaam om af te wachten totdat de oude versie niet meer ondersteund wordt, zegt ICT-partner Actacom. 'De overstap heeft een behoorlijke impact op de organisatie. Een goede voorbereiding is dus heel belangrijk.'

Vrijwel alle bibliotheken in Nederland maken gebruik van de Office-programma's van softwaregigant Microsoft. Outlook voor het verzenden van e-mails, Word om teksten in te verwerken, of Excel voor het bijhouden van cijfermatige overzichten. Wanneer je met dit soort programma's werkt, ben je eraan gewend. Het is net als wanneer je altijd in dezelfde supermarkt boodschappen doet – je weet precies waar alles staat en zo kom je snel en zonder te veel frustraties bij de kassa uit. Een nieuwe supermarkt kan leuk zijn, maar ook lastig: waar staat het bakmeel nou weer?

En nu is het tijd voor een nieuwe 'supermarkt' als het gaat om je softwareprogramma's. Microsoft heeft een nieuwe Office-versie uitgebracht: Office 365. Deze is gericht op het webbased kunnen werken vanuit de cloud. Zolang je een webbrowser en een internetverbinding hebt, kun je aan de slag. Waar je ook bent. Veel ziet er anders uit. De buttons hebben een ander uiterlijk en ze werken nét anders. Je document bewerken, dat kan bijvoorbeeld in Sharepoint én in Teams. Wat is nu de goede plek? En hoe weet je zeker dat het goed wordt opgeslagen? Een ander groot verschil met de huidige

programma's is dat alles 'in the cloud' is opgeslagen. Je kunt zaken opslaan op je computer, maar het uitgangspunt is dat ze in OneDrive of Sharepoint staan. 'Dat betekent dat je documenten overal toegankelijk zijn. Of je nu in de bibliotheek zit of in een hangmat op het strand ligt. Hartstikke handig dus', zegt Roy Hogendorp, senior accountmanager bij Actacom. 'Nadelen zijn er ook: het systeem is afhankelijk van de snelheid van je internetverbinding doordat het in de cloud zit.'

Kans om nog beter samen te werken

Je moet dus net weten waar alles staat en hoe het werkt. Precies op dat punt gaat het vaak mis, zegt Roy. Hij ziet dat er daardoor regelmatig weerstand ontstaat bij gebruikers. 'Ze zijn bijna in staat om de computer het raam uit te gooien omdat ze niet kunnen vinden wat ze zoeken. Maar wat nog vaker gebeurt: ze vallen terug op hun oude systeem. Ze denken: "Ik kan nu toch ook alles." Zonde, zegt Roy. 'Office 365 biedt mogelijkheden die oudere versies niet bieden. Denk aan Teams of Sharepoint. Je moet het systeem gewoon doorhebben, dan is het juist heel handig, omdat je bestanden zo makkelijk kunt delen.'

Maar er is nog een ander, misschien belangrijker punt: 'Het is een omvangrijk traject dat impact heeft op de organisatie. Het is goed om daar de tijd voor te nemen. Ja, je kunt ervoor kiezen niet met Microsoft te werken en opensourcesoftware gebruiken, maar een echt goed alternatief is er niet. Je kunt dus maar beter nu de overstap maken en er vrijwillig voor kiezen, dan dat er straks voor jou gekozen wordt. Dan heb je namelijk veel minder tijd om eraan te wennen.'

Een schil om Office 365 heen

Om de bibliotheeksector te helpen bij deze verandering, heeft Actacom een product

om juist nu

ontwikkeld dat Office 365 toegankelijker maakt en makkelijker in gebruik: Acta 365. Louis Dröge, manager Projecten & Functioneel Beheer bij Actacom, heeft zelf lange tijd in de bibliotheekbranche gewerkt, waaronder bij CODA in Apeldoorn. In zijn team zitten zes medewerkers met bibliotheekervaring. 'Met deze ervaring en kennis hebben we een systeem ontwikkeld dat aansluit bij de behoeften van bibliotheekmedewerkers. Acta 365 is als een schil om Office 365 heen, een bureaublad waarop je widgets ziet met informatie die voor jou relevant is.

Of je nog moet starten met Office365, of dat je het al gebruikt en het soms lastig vindt: Acta 365 biedt een hele goede oplossing.'

Acta 365 is opgebouwd uit overzichtelijke widgets – juist omdat een veelgehoorde klacht over Office 365 is dat documenten lastig te vinden zijn. Alles is volledig gepersonaliseerd – je ziet dus ook alleen de informatie waartoe je rechten hebt. Zo is er een blok met koppelingen naar andere programma's, een blok met nieuws, een planner, een zoekfunctie en het intranet. 'Handig is ook een widget waar je eenvoudig kunt zoeken naar documenten en die overzicht geeft van de documenten waaraan je recentelijk hebt gewerkt', zegt Louis. 'Die hoeft je dan niet overal te gaan zoeken. Ook zie je in één oogopslag de Teams waar je lid van bent. Zit je bijvoorbeeld in een Team rond kinderboeken, dan kun je daarop klikken met je rechtermuis en de hele groep direct een mail sturen vanuit het rolmenu.' Roy voegt toe: 'Voor een aantal klanten maken we nieuwe widgets als er voldoende interesse voor is. Bijvoorbeeld voor interne vacatures of een prikbord. Acta 365 is echt een op maat gemaakt programma.' Het programma biedt de mogelijkheid om het op te maken in de huisstijl van de organisatie, zodat het een herkenbaar uiterlijk heeft. Inmiddels is al een aantal bibliotheken overgestapt op de dienst.

Het Acta 365-traject

Het traject om Acta 365 te implementeren, duurt 1 tot 3 maanden, afhankelijk van de omvang van de bibliotheek. 'We beginnen

met een voortraject waarin we alle wensen en mogelijkheden in kaart brengen', zegt Louis. 'Daarna starten we een projectgroep om het verder in detail uit te werken en Office 365 in te richten. We bepalen hierin ook alle rechten, zodat we weten wie waartoe toegang moet hebben.' Vervolgens begint de daadwerkelijke implementatie. Vlak voor de live datum verzorgt onze docent de instructie rondom de nieuwe omgeving.

De docent helpt ter plekke bij vragen en is een aanspreekpunt wanneer medewerkers onverhoopt vastlopen.

Dit kan virtueel, maar ook fysiek wanneer de coronamaatregelen dit toelaten.

Het is echt de moeite waard om nu de overstap te maken, Roy kan het niet genoeg benadrukken: 'Om samen te werken en virtueel te vergaderen, biedt Office 365 enorm veel voordelen. Je kunt immers overal zitten!'

**Bent u enthousiast en heeft u vragen?
Neem dan gerust contact op met ons kantoor op.**

Actacom Nederland B.V.
Maarsenbroeksedijk 51
3543 DM te Utrecht
T: 030-2489777
E: sales@actacom.nl
W: www.actacom.nl

'Juist in het besef met lege handen te staan,
kan ik moeilijk berusten'

Een jaar corona: een persoonlijk impressie

Inmiddels zitten we een jaar in de coronapandemie. Jan van Bergen en Henegouwen, specialist informatiedienstverlening bij de Bibliotheek Schiedam, schreef op persoonlijke titel een impressie over wat dit voor de bibliotheek betekent.

TEKST: JAN VAN BERGEN EN HENEGOUWEN • FOTO'S: ZIE CREDITS LANGS ZIJKANT FOTO

*'De Kamer, gehoord de beraadslaging, overwegende dat de nieuwe coronamaatregelen sociaal en economisch zwakkere mensen onevenredig zwaar treffen, [...] verzoekt de regering, om geen generieke sluiting van buurthuizen en bibliotheken door te voeren tijdens de coronacrisis, en gaat over tot de orde van de dag.'*¹ Honderdvijftig Kamerleden staken hun hand op en stemden zo in met de motie die Jesse Klaver op woensdag 4 november in stemming bracht. Bibliotheken hadden enkele uren eerder de deuren voor twee weken gesloten. Helemaal tureluurs zat ik thuis nog uit te puffen. De aankondiging van de sluiting een paar dagen eerder had geleid tot een ongekende hamsterwoede. Hoge stapels verdwenen in grote tassen. Boodschappenwagentjes werden volgestouwd. En dat allemaal binnen de door de regering afgekondigde coronaregels. Af en toe liep het een moment hoog op, maar meestal was de kwestie snel gesust. Al met al liep alles vanaf de heropening in mei best goed. Gesmeerd nog niet, maar klanten waren blij dat we open waren. Wanneer de gebruikelijke aanpak en dagelijkse gewoontes wegvallen, blijkt het in goede banen leiden van het dagelijks werk (bijvoorbeeld in de directe dienstverlening) veel energie

te kosten. Al met al bleef de stemming monter en de landelijke pers wist ons te vinden om daar verslag van te doen. Nog nooit werden er zo veel hoeraverhalen geschreven over de openbare bibliotheek. Tenminste, ik kan het me niet herinneren. In het NOS-journaal een reportage over de rij op de stoep voor een openbare bibliotheek. Klanten kregen massaal de gelegenheid om voor de camera de loftrumpet te steken. Nee, een cruciaal beroep hadden of 'waren' we niet, maar met de volledige Kamer achter ons, schurkten we daar wel tegenaan.

Cruciaal of niet

Die hele kwestie, cruciaal beroep of niet, had me in maart bij het begin van de eerste (intelligente) lockdown al beziggehouden. Cruciaal of niet cruciaal, dat was de vraag. Uiteraard gaan bibliothecarissen niet over leven en dood, maar een rol bij het hoog houden van de moraal konden we best op ons nemen. Op het lijstje op de website van de rijksoverheid hadden wij en anderen uit de cultuursector echt niet misstaan. Wie dat goed bekijkt, zal zien dat alle hier als cruciaal of vitaal aangemerkte sectoren nog iets gemeen hebben; allemaal werden zij hard getroffen door de golf overheidsbezuinigingen van tien jaar geleden. Was het voortbestaan daarna niet sowieso een bewijs van vitaliteit? 'De nieuwe bibliotheek', lang een concept uit de handboeken en waar op congressen tegenaan werd gehikt, kreeg gestalte in de dagelijkse praktijk. De bibliotheek als plaats *van, voor en door* iedereen ontstond onder onze handen. Onze klanten en wijzelf wisten het allang, maar nu bleek dat het ook buiten de deur niet onopgemerkt was gebleven.

Lont in kruitvat

Achteraf gezien was het onverstandig mijn in maart vrijgekomen tijd te gebruiken om David Lankes' 'Veldgids' te lezen. Het bleek

Illustratie: Shutterstock

de lont in het kruitvat. Het zette mijn bibliotheekhart in vuur en vlam. Als David Lankes met zijn methode de angel uit ras-senonlusten in de VS had weten te halen, moest die aanpak toch ook in deze crisis uitkomst bieden? 'Alle bibliotheken draaien om gemeenschap' staat op de achterflap. Nog een quote: 'De Veldgids voor Nieuw Bibliotheekwerk is een hulpmiddel van onschatbare waarde voor allen die geven om bibliotheken – en voor iedereen die wil helpen een schitterende toekomst voor de kennis en de democratie in het digitale tijdperk te bouwen.' Gemeenschap, kennis en democratie; stuk voor stuk waarden die onder druk waren komen te staan. Aan de slag, dus. Nu gaat het erom. Kortom: aan vitaliteit en ambitie om in de samenleving een verbindende rol te spelen ontbreekt het niet, maar dat blijkt juist onder de geldende coronaregels onmogelijk. Juist in het besef min of meer met lege handen te staan, kan ik moeilijk berusten.

Jubileum

2020 is in vliegende vaart van start gegaan. De weken rijgen zich aaneen. Dit is het jaar waar we al enkele jaren naar uitkijken, en nu moet het gebeuren. Aan de slag. Onder het motto '100 jaar open' vieren we het honderdjarig bestaan van de Schiedamse bibliotheek. In maart moeten we pieken. We zijn er klaar voor. Nog wat kleine bijstellingen hier, een beetje schaven daar.

Noodrem

Dan begint blik op de buitenwereld door corona onherroepelijk te vervagen. Langzaam dringt de ernst van de situatie tot ons

door. Op 3 maart vieren we ons officiële eeuwfeest met 160 genodigden. We nemen ons voor niemand een hand te geven of te omhelzen. Dat lukt niet, de macht der gewoonte is nog te groot. Wat een opmaat voor een feestmaand had moeten worden, blijkt noodgedwongen het slotakkoord. De animo voor het feest neemt snel af. Als 12 maart Rutte de eerste maatregelen afkondigt, blazen wij alle festiviteiten af. Na honderd jaar open te zijn geweest, sluiten wij onze deuren. Vrijdag 13 maart bel ik iedereen af en lees ik ergens dat de officiële opening van de prachtige nieuwe centrale bibliotheek in Utrecht ook niet doorgaat. Of er iemand aan de noodrem trekt in een volle trein.

Stilvallen

De samengebalde energie zoekt een uitweg. We maken tot ver in april plannen, die bij nader inzien niet passen binnen de maatregelen. Na een paar weken valt alles nagenoeg stil. Naarstig wordt naar digitale oplossingen gezocht. Tijdens het doen van de noodzakelijke boodschappen bij de supermarkt word ik aangesproken door klanten. Zij zeggen de bibliotheek te missen. 'Heb ik eindelijk tijd om te lezen, zijn jullie dicht.' Is een bezoek aan de bibliotheek om aan de broodnodige voeding voor de geest te komen zo veel anders dan hier van alles in te slaan? Ik vraag het me af. Om het aantal contactmomenten tot een minimum te beperken, combineer je het bezoek aan de supermarkt met dat aan de bibliotheek, dat spreekt uiteraard vanzelf.

Hoe bereikt u alle bibliotheken?

Met een advertentie in Bibliotheekblad bereikt u de Nederlandse en Vlaamse openbare bibliotheken, schoolbibliotheken, mediatheken en overheids- en universiteitsinstellingen met een bibliotheek. Ook veel bedrijven en overheidsinstellingen zoals gemeenteraden hebben een abonnement op Bibliotheekblad. Bibliotheekblad verschijnt tien keer per jaar in een oplage van circa 2000 exemplaren. Ook een website, nieuwsbrief en sociale mediakanalen maken deel uit van het platform. De dekkingsgraad in het bereik van het tijdschrift is nagenoeg 100%.

- **Bibliotheekblad** is al vele decennia het toonaangevende platform dat de ontwikkelingen volgt, zowel nationaal, als internationaal en de lezers op de hoogte houdt.
- **Bibliotheekblad** is het platform voor de bibliotheekmedewerker (van directeur tot collectiebeheerder) die wil bijblijven in zijn of haar vakgebied.
- **Bibliotheekblad** werkt nauw samen met de Koninklijke Bibliotheek (KB), de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB), de Provinciale Serviceorganisaties (PSO's), NBD Biblion en andere verwante organisaties.
- **Bibliotheekblad** heeft een oplage van 2000 exemplaren en iedere editie wordt gemiddeld door vijf verschillende mensen gelezen.
- **Bibliotheekblad.nl** is het digitale platform voor bibliotheken. Daarnaast zijn we te volgen via Twitter (4800 volgers) en via Facebook en LinkedIn. U kunt op onze website ook video's en podcasts plaatsen.

- **Bibliotheekblad** organiseert jaarlijks de verkiezing van de beste bibliotheek en de beste bibliotheekspecialist.

Meer informatie

Onze accountmanager Rajin Roopram voorziet u graag van alle informatie over adverteren in Bibliotheekblad en op onze website/ sociale mediakanalen: +31 6 1520 1724 / rajin.roopram@kbenp.nl. Op onze website www.bibliotheekblad.nl kunt u onze tariefkaart downloaden.

Het Govers kennisteam
Bibliotheken.

De sectorspecialist in het
bijstaan van bibliotheken op
het gebied van controleplicht,
fiscaliteit, juridisch en data-
analyse.

GOVERS

Thuis in cijfers sinds 1927

Foto: Markus Winkler / Unsplash

Jan van Bergen en Henegouwen, specialist informatiedienstverlening bij de Bibliotheek Schiedam, schreef op persoonlijke titel een impressie over wat de coronapandemie voor de bibliotheek betekent.

Nieuwe normaal

Premier Rutte brengt op de persconferentie van 6 mei volkomen onverwacht uitkomst. Ik heb drie keer moeten terugkijken om te controleren of ik het goed had gehoord. Vanaf 11 mei mogen de bibliotheken weer beperkt open, net zoals de kappers, nagelstudio's en fysiotherapeuten. Blijkbaar is het door de branchevereniging ingediende protocol veilig bevonden. De eerste twee weken lenen we nog uit door het raam, maar daarna gaan de deuren open en stappen na twee maanden de eerste klanten de bibliotheek binnen. Heel voorzichtig allemaal, de looproute is verplicht, klanten mogen een kwartier binnen zijn, niet gaan zitten en de boeken gaan na inlevering 72 uur in quarantaine. Die tijd wordt na een paar dagen gehalveerd en na een paar weken overbodig gevonden. De zelfbediening wordt in ere hersteld. Stap voor stap wordt alles weer een beetje normaal. We zijn weer dagelijks open. De studieplekken en de stoelen rond de leestafel op 1,5 meter zijn het merendeel van de tijd bezet. Soms moeten we bemiddelen om iedereen een plaatsje te gunnen. Als we op 4 november voor twee weken onze deuren moeten sluiten, zijn onze klanten en wij net enigszins gewend geraakt aan het nieuwe normaal.

Behelpen

De belangstelling voor online activiteiten is best groot. Een lezingencyclus van historicus Han van der Horst over zijn boek 'Zwarte jaren' wordt goed bekeken. Om aan ieders wensen tegemoet te komen: drie keer via ZOOM en één keer in levenden lijve gecombineerd met ZOOM. Aan de, in de woorden van de overheid,

'tijdelijke verzwaring van de lockdown' komt op 19 november een eind. Landelijke en plaatselijke media doen verslag van de emotionele klanten, die blij zijn weer bij de bibliotheek terecht te kunnen. Er wordt teruggevallen op de maatregelen zoals ze twee weken eerder golden, maar ik merk dat het toch enige moeite kost de draad weer op te pakken. De loop zit er niet direct in. De animo neemt af en de rek raakt eruit bij de klanten, en eerlijk gezegd bij mij ook. Het aantal besmettingen neemt toe en dat is ook geen stimulans de deur uit te gaan. Vanaf 15 december zijn de bibliotheken weer gesloten voor publiek. Met reserveren en afhalen aan de deur wordt de dienstverlening aanvankelijk zo goed mogelijk op gang gehouden. Vindingrijke klanten en collega's bedenken oplossingen om mensen aan boeken en informatie te helpen. Onder de huidige omstandigheden doen we wat kan, maar het blijft behelpen.

Hoop

Op het moment van schrijven is het half februari en we kijken hoe jongeren elkaar in de bibliotheek kunnen ontmoeten. Het zou fijn zijn als dat lukt. De onmogelijkheid elkaar te zien, te spreken, aan te raken wordt als een groot, wellicht het grootste, gemis ervaren. Aaf Brandt Corstius zei het zo: 'Ik mis de mensen die ik niet ken.' Persoonlijk contact, erkenning, ontmoeting en ontwikkeling, en dat mogelijk maken, daar heeft de openbare bibliotheek zich in gespecialiseerd de laatste jaren. Laten we hopen dat we ons werk weer zo snel mogelijk kunnen oppakken.

1. Motie van het Tweede Kamerlid Jesse Klaver. Te downloaden via <https://tinyurl.com/1xv6vp1i>.

The American Library in Paris

‘Ik begreep meteen: hier zit in een boek in’

Hét boek voor bibliotheekmedewerkers dit voorjaar is de roman *De bibliotheek van Parijs* (een vertaling van *The Paris Library*) van de Amerikaanse schrijfster Janet Skeslien Charles. Het vertelt het bijzondere verhaal van een bijzondere bibliotheek in een bijzondere tijd: de American Library in Paris.

TEKST: MAARTEN DESSING • FOTO'S: ZIE CREDITS LANGS ZIJKANT FOTO

O, zeker, Janet Skeslien Charles was als kind dol op de bibliotheek. Ze kwam er in de jaren tachtig vaak, toen ze opgroeide in een kleine stad in de dunbevolkte Amerikaanse staat Montana. Haar moeder bracht haar oma, die geen rijbewijs had, een keer per week naar het centrum om haar boodschappen te laten doen – én nieuwe boeken te lenen. Zij ging dan mee. Ze nam stapels tegelijk mee naar huis. Maar werken in een bibliotheek? Dat wilde ze pas toen ze, gefrustreerd door het lawaai van schoonmakers, uit haar huis werd gejaagd.

Sollicitatie wegens geluidsoverlast

Fast forward naar 2010. Skeslien Charles woonde toen in een buitenwijk van Parijs. Ze was naar Frankrijk verkast om een jaar les te geven op middelbare scholen, ontmoette daar een leuke man, bleef hangen en werd uiteindelijk schrijfster. In 2009 had ze gedebuteerd met *Moonlight In Odessa*, dat – onder de titel

Bruid op bestelling – een jaar later ook in Nederlandse vertaling is verschenen. Maar toen ze thuis door wilde werken aan haar tweede boek, was haar ‘gigantische, moderne, lelijke flat’ aan de beurt om schoon te worden gemaakt, vertelt ze aan de telefoon. ‘Omdat het zo’n groot gebouw is, waren ze er jaren mee bezig. De hele dag hoorde ik het “psssj psssj” van de harde waterstraal. Het ging maar door. Daarom solliciteerde ik voor een baan als programmamanager bij de American Library in Paris. Ik móést de deur uit. Omdat ze me bij de bieb al kenden omdat ik er als vrijwilliger workshops creative writing leidde, kreeg ik de baan. Daarna was ik twee jaar verantwoordelijk voor het organiseren van auteurslezingen. Een geweldige tijd. Er waren zo veel interessante schrijvers uit de hele wereld te gast.’

American Library in Paris

Onverwacht leidde dat tot haar tweede roman: *De bibliotheek van Parijs*. Hierin vertelt Skeslien Charles het aangrijpende verhaal van de jonge Française Odile die eind jaren dertig wordt aangenomen bij de *American Library in Paris* en daarna meemaakt hoe de bibliotheek probeert stand te houden tijdens de Tweede Wereldoorlog. Amerika roept landgenoten op naar huis te komen. De stad wordt gebombardeerd. De nazi's verbieden Joden er te komen. Sommige titels moeten uit de collectie. En tóch slaagt de bibliotheek erin open te blijven. ‘Naida Kendrick Culshaw, een van mijn collega's bij de bibliotheek, stelde toen net een tentoonstelling samen over de American Library in Paris in oorlogstijd’, zegt Skeslien Charles. ‘Daar was toen nog heel weinig over bekend. Ze haalde van overal en nergens materiaal vandaan. En een andere collega werkte er al bijna een halve

eeuw – al sinds Nixon president was. Hij was een beetje een gesloten man, maar via Naida hoorde ik al zijn verhalen. En hij wist heel veel van de geschiedenis van de bibliotheek. Zo kwam ik zó veel interessants te weten.’ Ze begreep meteen: hier zit een boek in. ‘Ik wilde al langere tijd een boek schrijven over een buurvrouw in mijn jeugd. Zij was een oorlogsweduwe uit Normandië, die – weliswaar na de Eerste Wereldoorlog – alles achter had gelaten om naar Amerika te gaan: haar familie en vrienden, haar land, haar taal. Nu wist ik waarmee ik het kon combineren. Zij werd Odile, die tijdens de oorlog allemaal ellende heeft meegemaakt en ook iets vreselijks had gedaan waardoor ze naar Montana was gevlucht.’

In *De bibliotheek van Parijs* springt Skeslien Charles slim heen en weer van het Parijs in oorlogstijd van Odile naar het Montana van 1983 van Lily, die steeds nieuwsgieriger wordt naar die elegante vrouw in het huis naast het hare. Dat heeft als effect dat je als lezer tot het einde wordt voortgedreven door de vraag: wat is er gebeurd dat Odile is gevlucht? En: je beseft des te sterker dat de levenslessen die Odile in moeilijke omstandigheden heeft geleerd, wel degelijk ook van waarde zijn in het heden, waarin de samenleving rustig voortkabbelt.

Lofzang

De bibliotheek van Parijs leest als een grote lofzang op het belang van de bibliotheek – helaas wordt ‘member’ vertaald als ‘abonnee’ in plaats van ‘lid’. De personages benadrukken voortdurend de essentiële rol van het instituut. ‘Bibliotheken zijn longen’, verzucht directeur en hoofdbibliothecaris Dorothy Reeder bijvoorbeeld. ‘En boeken zijn de frisse lucht die we inademen om ons hart op gang te houden, om onze fantasie te laten voortbestaan, om hoop levend te houden.’ En Odile meent: ‘De bibliotheek is een van boeken vervaardigde brug tussen culturen.’ Dat zijn niet louter uitspraken die bij de schrijfster opkwamen toen ze vanuit haar personages dacht. Ze is het daar hartgrondig mee eens. In haar nawoord zegt ze dat we ‘plekken als boekhandels en bibliotheken meer dan ooit nodig hebben’. En dat we niet zozeer moeten nadenken over wat wij zouden hebben gedaan tijdens de Tweede Wereldoorlog – reden waarom Skeslien Charles vermoedt dat fictie en non-fictie daarover zo ongekend populair blijven, maar ons beter kunnen afvragen hoe we er in het heden ‘voor kunnen zorgen dat bibliotheken en leermiddelen voor iedereen beschikbaar blijven’.

Foto: Richard Beban

Auteur Janet Skeslien Charles werkte twee jaar bij de American Library in Paris als organisator van lezingen.

Community library

Ze heeft daar verschillende redenen voor. ‘Zeker in arme gemeenschappen is de bibliotheek de enige plek geworden die toegang biedt tot kennis en informatie, maar ook zoiets als hulp bij sollicitaties. Ik hoorde laatst een anekdote van een jongen die voor zijn sollicitatie een stropdas bij de bibliotheek had geleend. Als hij arm is en niet vaak een stropdas zal dragen, is dat nogal een investering. Dus heel goed dat de bibliotheek hem daarbij helpt. En dan hoop ik dat hij zo ook de boeken en tijdschriften ontdekt.’ Maar ook zonder armoede is een bibliotheek belangrijk. ‘Mensen leven in toenemende mate geïsoleerd. Via Facebook en andere sociale media kom je nooit meer zoals in de echte wereld in aanraking met andere mensen en andere ideeën. Als je een hoogoplopende discussie hebt, verbreek je het contact om dan te gaan praten met een willekeurig iemand op internet die het toevallig met je eens zijn. Bibliotheken zijn essentiële plekken om dat contact met anderen levend te houden, vooral door alle evenementen die ze organiseren.’

Interieurfoto van de The American Library in Paris rond 1920.

Waarheidsgetrouw

In de roman maakt Skeslien Charles er een punt van om zo dicht mogelijk bij de waarheid te blijven. Odile mag dan verzonnen zijn, Dorothy Reeder bestaat echt, net als sommige andere personeelsleden – zoals de adellijke Boris Netchaëff die na de Russische Revolutie naar Parijs vluchtte en zijn hele werkzame

Foto: Alle historische foto's op pagina 34-35: copyright American Library in Paris archive

De oude locatie van de bibliotheek aan de Rue d'Élysée.

leven bij de American Library in Paris bleef. Of de Amerikaanse schrijfster Clara de Chambrun die in de bibliotheek haar boeken schreef, er daarom dagelijks was, en na het vertrek van Reeder de leiding overnam. Deze keuze was onvermijdelijk, vindt de schrijfster. Ze bewondert deze mensen zozeer dat ze hen niet wilde fictionaliseren. 'Iemand als Dorothy trok in 1929 alleen naar Parijs. Dat deden niet veel mensen, maar zij had het lef om de eenzaamheid te trotseren. Zo toegewijd aan boeken ook: in het begin van de oorlog stuurde de bibliotheek 100.000 boeken aan soldaten. En ze was zó moedig. Ik zou het eerste schip naar huis hebben genomen toen de oorlog de stad bereikte. Maar zij bleef, zo lang als ze kon, terwijl ze de dienstverlening zo goed mogelijk hield.'

Uitgestelde verschijningsdatum

Skeslien Charles besteedde een zee van tijd aan research: van het lezen van documenten tot het zoeken en interviewen van na-

Hoofdbibliothecaris Dorothy Reeder zorgde ervoor dat joodse onderduikers tijdens de oorlogsjaren van boeken werden voorzien. Foto uit 1939.

Op de voorgrond Dorothy Reeder in 1936.

bestaanden. Daarom kostte het haar ook zo lang om haar tweede roman te voltooien. 'Dorothy had geen kinderen. Ik moest haar leren kennen via de brieven die ze had geschreven. Vervolgens heb ik enorm geworsteld met de dialogen. Van alles wat ik hun in de mond legde, dacht ik: is dat wel correct? Of: nee, zo praten ze niet. Het kostte me heel veel versies voor ik dat precies goed had.' De bedoeling was *De bibliotheek van Parijs* te lanceren bij het honderdjarig bestaan van de American Library in Paris in 2020. Dat is niet gelukt. De coronacrisis dwong de bibliotheek, net als de bibliotheken in Nederland, een tijd de deuren te sluiten en activiteiten af te gelasten of uit te stellen. Publicatie van de roman werd eveneens uitgesteld. Ook van de Nederlandse vertaling. Zelfs tijdens het interview was nog niet duidelijk wanneer het boek uit zou komen. Uitgever Luitingh-Sijthoff wacht ermee tot de boekhandels weer opengaan.

Brede expatgemeenschap

Maar de American Library in Paris zal ook de coronacrisis overleven. De grootste Engelstalige bibliotheek op het Europese vasteland, die ooit was opgericht om achtergebleven soldaten na de Eerste Wereldoorlog van boeken en tijdschriften te voorzien, heeft momenteel bijna 5000 leden. Een kwart daarvan zijn Fransen, maar in totaal hebben de leden bij elkaar zo'n zestig nationaliteiten. Met andere woorden: de bibliotheek bedient een brede expatgemeenschap die de bibliotheek ook gebruikt om elkaar te ontmoeten. 'Veel expats gaan van land naar land', zegt Skeslien Charles. 'Dan is de bibliotheek een mooie plek om in ieder land lotgenoten te ontmoeten – terwijl het, getuige al die nationaliteiten, ook een plek is waar je allemaal mensen ontmoet met andere achtergronden. Veel leden zijn open van geest en bereid om open van gedachten te wisselen. Tegelijk heeft de bibliotheek echt nog de functie van boeken uitlenen. Zeker, dankzij internet kun je alle Engelstalige boeken vinden die

De bibliotheek van Parijs is uitgegeven door Luitingh-Sijthoff, ISBN 9789024594122.

Meer informatie over The American Library in Paris is te vinden op americanlibraryinparis.org.

je zoekt, maar het mooie van een bibliotheek is: daar vind je ook boeken die je niet zoekt.'

Nog steeds lid

Zelf is ze dan ook nog steeds lid, maar ze moet toegeven dat ze er alleen nog komt voor bijzondere events. De Bibliothèque Nationale is namelijk dichterbij: een korte wandeling aan de overkant van de Seine versus 35 minuten met de fiets naar de andere kant van Parijs. En ze heeft eerder archieven nodig dan boeken. 'Boeken kan ik beter kopen. Ik maak zo veel aantekeningen erin dat ik de exemplaren van de bieb simpelweg zou vernietigen. En de Bibliothèque Nationale heeft nu eenmaal een grotere collectie: 40 miljoen boeken tegen 100.000 boeken.'

FlevoMeer Bibliotheek presenteert beleidsvisie

FlevoMeer Bibliotheek, met als werkgebied de gemeenten Lelystad, Noordoostpolder, Urk, Dronten en Zeewolde, heeft haar beleidsvisie voor de periode 2021-2024 gepresenteerd, met naast de speerpunten *De geletterde samenleving*, *Leven lang leren* en *Participatie in de informatiesamenleving* een nieuwe, vierde pijler: *De Plek*.

TEKST: MARTIN DE JONG • FOTO'S EN ILLUSTRATIES: FLEVOMEER BIBLIOTHEEK

In zijn inleiding bij de beleidsvisie schrijft directeur-bestuurder Jan Gommer: 'FlevoMeer Bibliotheek is een vrijplaats, een plek voor iedereen. We dragen bij aan een sterke samenleving, in een tijd waar in veel van onze inwoners wordt gevraagd. FlevoMeer Bibliotheek werkt aan een geïnspireerd, geïnformeerd, betrokken en vaardig Flevoland, en daar zetten we ons voor in. Er is genoeg te doen.' Er zal in de komende jaren verder gewerkt worden aan een sterk educatief en maatschappelijk profiel, waarbij de culturele functie niet verwaarloosd wordt. Boeken waren en blijven belangrijk, maar de bibliotheek wordt steeds meer van en voor de lokale samenleving en de inwoners. Als leidraad gelden de drie maatschappelijke opgaven zoals vastgelegd in het landelijke Bibliotheekconvenant, in nauwe samenwerking met de vijf gemeenten in het werkgebied. Er wordt aangesloten bij het beleid dat is vastgesteld en bij lokale ontwikkelingen; in een gemeentelijk bibliotheekconvenant zijn de betreffende intenties en afspraken vastgelegd.

Geletterde samenleving

FlevoMeer Bibliotheek wil komen tot een geletterde samenleving met taalvaardige en zelfstandige inwoners, met inbegrip van digitale vaardigheden en aandacht voor de maatschappelijke opgave van een leven lang leren. Daar is een vierde pijler aan toegevoegd: De Plek. FlevoMeer Bibliotheek wil zowel fysiek als digitaal voor iedereen bereikbaar zijn: niet alleen in de bibliotheek, maar ook online en op plekken als het buurthuis, het inloophuis en op scholen, om daar met kennis, informatie, inspiratie of een gesprek mensen verder te brengen en een verbindende schakel te zijn in het lokale netwerk van publieke voorzieningen. Gommer tot besluit van zijn inleiding: 'Geluk is het zien van mogelijkheden en daarvoor zet FlevoMeer Bibliotheek zich in.'

Motto

Het motto van de beleidsvisie 2021-2024 luidt: 'FlevoMeer Bibliotheek werkt aan een geïnspireerd, geïnformeerd en vaardig

FlevoMeer Bibliotheek werkt aan een
geïnspireerd, geïnformeerd, betrokken en vaardig Flevoland

Flevoland'. Jan Gommer begeleidde het traject samen met beleidsmedewerker Annette Evertsz. Hoe verliep dat? Evertsz: 'Het was een mooi en intensief traject. Vooral omdat we het waardevol vinden de input heel breed en op verschillende manieren op te halen, en daarbij het gesprek wilden aangaan met medewerkers, inwoners en stakeholders. De voorbereiding hebben we zorgvuldig opgebouwd in fases. Het begon met een evaluatie, gevolgd door een externe analyse, input ophalen, een analysefase, een conceptfase en de vaststelling. Door de tussenkomst van corona hebben we onze werkwijze bij moeten stellen, wat overigens geen invloed op het resultaat heeft gehad: we hebben alleen geen livegesprekken met inwoners en stakeholders gevoerd, maar een enquête uitgezet waar een overweldigend aantal reacties op kwam. Voor het schrijven van de beleidsvisie werden medewerkers, samenwerkingspartners, stakeholders, leden en inwoners die de bibliotheek niet bezoeken bevestigd, de resultaten zijn vertaald naar de beleidsvisie. Met medewerkers zijn er in de periode dat fysiek werken toegestaan was werksessies georganiseerd.'

Hoe bereikten jullie daarbij de inwoners die de bibliotheek niet bezoeken?

'De niet-gebruikers hebben we bereikt door de vragen over de toekomst van de bibliotheek te koppelen aan een ander onderzoek dat in opdracht van FlevoMeer Bibliotheek werd uitgevoerd. We hebben gebruikgemaakt van een Flevopanel van het marktonderzoeksbureau KiekendiefPerspectief, daar hebben we een deel van ons ledenbestand aan toegevoegd: 3080 respondenten hebben de vragenlijst volledig ingevuld, waaronder 2804

Beleidsmedewerker Annette Evertsz.

Directeur-bestuurder Jan Gommer.

bibliotheekleden en 276 bezoekers. We hebben alle uitslagen en wensen van de enquêtes geanalyseerd en een aantal belangrijke rode draden ontdekt die we hebben vertaald naar thema's: Taal en lezen; Laaggeletterdheid; Digitalisering; De bibliotheek als plek; Ontmoeten en verbinden; Zingeving en betekenis; Leven lang ontwikkelen; Onderwijs; Informele educatie. Al pratende over deze thema's werd snel duidelijk dat er een overlap was met het landelijke Bibliotheekconvenant. Deze thema's hebben we overgenomen en daar De Plek aan toegevoegd, omdat wij van mening zijn dat daar de komende periode heel veel ontwikkeld moet worden en de connectie met de inwoners een grote rol gaat spelen.'

De Plek, fysiek en digitaal, is de vierde pijler. Het betekent voor wat betreft het fysieke aspect onder meer aanwezig zijn in buurt-huis, inloophuis, op school. Zijn buurthuis en inloophuis voor de bieb nieuwe plekken? Zullen er op die locaties medewerkers/vrijwilligers van de bibliotheek aanwezig zijn?

Gommer: 'Het gaat om het naar buiten brengen van diensten: je bent daar waar het nodig is, en de vorm is afhankelijk van de vraag. Dit zien we in de breedste zin van het woord. We zoeken actief de samenwerking op en zijn facilitator voor community's. Met een gezamenlijke programmering, want de bieb is van iedereen, volgens het principe OF/BY/FOR ALL van Nina Simon.'

In de beleidsvisie wordt gesteld: 'We werken de komende jaren aan een sterk educatief en maatschappelijk profiel, zonder onze culturele functie te verwaarlozen.' Is dat op bepaalde punten een koerswijziging of meer het doortrekken van de eerder ingezette lijn?

Evertsz: 'Dit is voor ons het doortrekken van een eerder ingezette lijn en daarin een stap verder gaan. We transformeren steeds meer van een klassieke bibliotheek naar een brede bibliotheek. Al onze medewerkers hebben de FlevoMeer Academie gevolgd. De nieuwe werkwijze is verwoord in het handboek.' Een citaat: 'FlevoMeer Bibliotheek werkt volgens het principe lokaal betekenisvol en behoeftegestuurd programmeren. Onze dienstverlening heeft betekenis (zin) als het

bij inwoners leidt tot meer kennis, vaardigheden, inzicht en begrip. We willen ertoe doen door aan te sluiten bij behoeften van gekozen doelgroepen en landelijke, met name (lokale) maatschappelijke thema's. We verdiepen ons in de inwoners en de lokale omgeving. Dat doen we door gebruik te maken van de inzichten die de klantsegmentatie Mosaic ons geeft en de lijn van de permanente klantdialog te volgen. We werken met focusgroepen en stellen steeds de behoeften van de inwoners centraal. Belangrijk is ook om duidelijk te zijn over onze bijdrage aan de samenleving en wat we voor onze inwoners willen betekenen. Wat is onze missie? Waarin onderscheidt de bibliotheek zich van andere culturele en maatschappelijke organisaties? We weten welke rol wij in de wereld van morgen willen spelen, en daarvoor leveren wij met een lokale, behoeftegestuurde programmering het bewijs.'

Er wordt sterk ingezet op een geletterde samenleving. Krijgt dat een vorm die afwijkt van hoe het voorheen ging?

Gommer: 'We zullen er meer aandacht voor hebben dan tot dusver het geval was. We willen doorbraken forceren, meer en anders overleggen met koepelorganisaties, en gezamenlijk een plan voor een leesoffensief opstellen. Een voorbeeld daarvan is het overleg met de scholenkoepel AVES in Noordoostpolder.'

Wethouder Egge Jan de Jonge, in de beleidsvisie geciteerd, heeft bovenaan zijn lijstje staan dat FlevoMeer Bibliotheek nieuwe groepen gebruikers en samenwerkingspartners verleidt en activeert. Geldt dat ook voor jullie eigen 'lijstje', zitten bibliotheek en gemeente daarmee dus op één lijn?

Gommer: 'Bibliotheek en gemeente willen samen ambities realiseren, aansluiten bij de behoeften en nieuwe doelgroepen bereiken. Samenwerken met gemeenten is heel waardevol voor ons, dit bekrachtigen we in 2021 met het opstellen van een nieuw convenant waarin we de maatschappelijke opgaven een rol willen geven.'

Hoe kijk je terug op het realiseren van de beleidsvisie?

'De medewerkers hebben veel inspraak gehad, het was een mooi proces om samen te bouwen aan de inhoud en de doelen. Productie en ontwerp zijn door interne medewerkers uitgevoerd. Het was mooi om van aanwezige talenten gebruik te kunnen maken. Een mooie toevoeging is de vertaling van de beleidsvisie in een animatie. Deze is te zien op YouTube: <https://tinyurl.com/3h7s68bt>. En we zijn blij geworden van de aandacht van de pers en de vele positieve reacties die we kregen. We gaan nu werken aan het opstellen van een uitvoeringsplan: het waarmaken van de doelen en het vertalen van de beleidsvisie naar de praktijk. Met andere woorden: wat betekent deze nieuwe koers voor onze organisatie, mijn team en mijzelf, wat kan ik bijdragen om het organisatiedoel te bereiken.'

Naschrift

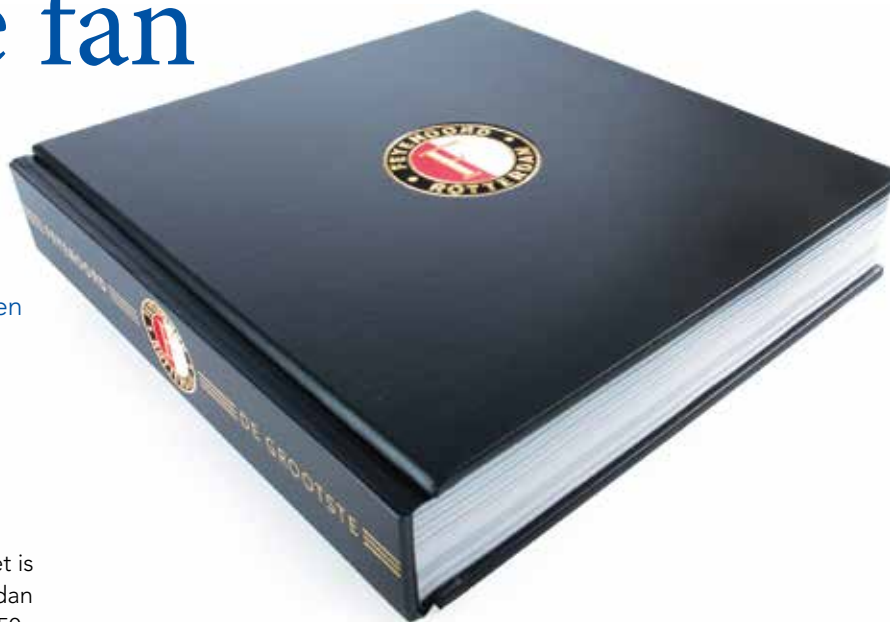
De beleidsvisie is in te zien op <https://tinyurl.com/2a9pph8m>. Ook is deze visie vormgegeven als een animatievideo: <https://tinyurl.com/3h7s68bt>.

Feyenoord de Grootste

Het ultieme clubboek voor de echte fan

Bij topstukken uit de nationale bibliotheek denken we vaak aan middeleeuwse handschriften, oude drukken of historische teksten. Toch worden er ook nieuwe boeken uitgegeven die al meteen bij verschijning als topstuk aangemerkt kunnen worden. In de categorie sportboeken is *Feyenoord de Grootste* uit 2016 zo'n publicatie.

TEKST: ANNA RADEMAKERS, COLLECTIESPECIALIST
CULTUURGESCHIEDENIS KB • FOTO'S: KB

Je zou *Feyenoord de Grootste* een koffietafelboek kunnen noemen, een boek waarmee gepronkt wordt als er visite is. Het is in ieder geval een boek dat meer tot doorbladeren uitnodigt dan tot studieuze avonden in een leunstoel. Met een omvang van 50 x 50 cm, een rug van zo'n 10 cm dik en 860 pagina's is *Feyenoord de Grootste* het grootste en dikste sportboek dat ooit in Nederland is gemaakt. Dat zie je, maar dat voel je ook. Het weegt ongeveer 30 kg, onder meer vanwege een boekband die bestaat uit met leer beklede eikenhouten panelen. Omdat niet elke koffietafel geschikt is voor zo'n kolossale uitgave, levert de uitgeverij, Kick Uitgevers, bij ieder exemplaar een houten staander met de titel van het boek erin gegraveerd. Zo komt het boek in elk interieur goed tot zijn recht. We zullen *Feyenoord de Grootste* overigens niet zo snel in een willekeurig huishouden tegenkomen. Dit bijzondere sportboek is verschenen in een gelimiteerde, genummerde oplage van 1908 exemplaren, waarbij naast de houten staander ook in witte handschoenen en een certificaat van echtheid wordt voorzien. Het aantal van 1908 verwijst natuurlijk naar het oprichtingsjaar van de Rotterdamse voetbalclub.

Uniek verzamelobject

Feyenoord de Grootste is een boek voor de liefhebber, voor de echte clubfanaat die bereid is diep in de buidel te tasten voor zo'n uniek verzamelobject. Voor verschijning konden belangstellenden voor € 1000,- hun exemplaar reserveren. Toen het boek na een productieperiode van twee jaar klaar was, vond de feestelijke presentatie (én de uitreiking aan de intekenaars) plaats in de Kuip. De KB heeft tot doel om alle uitgaven die in of over Nederland verschijnen te bewaren en beschikbaar te stellen voor het nageslacht. Daar horen bijzondere uitgaven zoals *Feyenoord de Grootste* ook bij. Toen we hoorden van deze uitgave was

de keuze om in te tekenen dan ook snel gemaakt. We hadden bovendien genoeg gegadigden die het boek – uit liefde voor de club én voor de KB – wel wilden gaan ophalen in het Rotterdamse stadion.

Zo'n kolossaal sportboek is uniek in de Nederlandse sportboekenwereld, maar kent wel equivalenten in het buitenland. De uitgever van Kick hadden in Engeland zo'n zelfde soort clubboek van Manchester United gezien. Dat wilden zij ook wel! En welke club leent zich beter voor een clubicoon van deze omvang dan Feyenoord? De club van grote successen, grote dieptepunten en grote emoties? Zij hebben vervolgens verschillende voetballers en sportjournalisten warm kunnen maken voor hun project. Er staan bijdragen in het boek van de initiatiefnemers zelf, zoals van schrijver/journalist en uitgever Matty Verkamman, maar ook van bestsellerschrijver Michel van Egmond, Nico Dijkshoorn, Wilfred de Jong en Edwin Winkels. Bovendien hebben ze hulp gekregen uit de supportershoek van Feyenoord, bijvoorbeeld voor een inkijkje in de wereld van verzamelaars van Feyenoord-spullen. Vrijwilligers hebben geholpen met het uitzoeken van het fotoarchief van clubfotograaf Piet Bouts. Het boek bevat meer dan 3200 foto's, waaronder materiaal dat nog nooit eerder gepubliceerd was.

De vele facetten van clubliefde

Feyenoord de Grootste belicht verschillende aspecten van de voetbalclub: van het ontstaan van de club via de oorlogsgeschiedenis tot in het heden. Centraal staan de spelers en trainers van

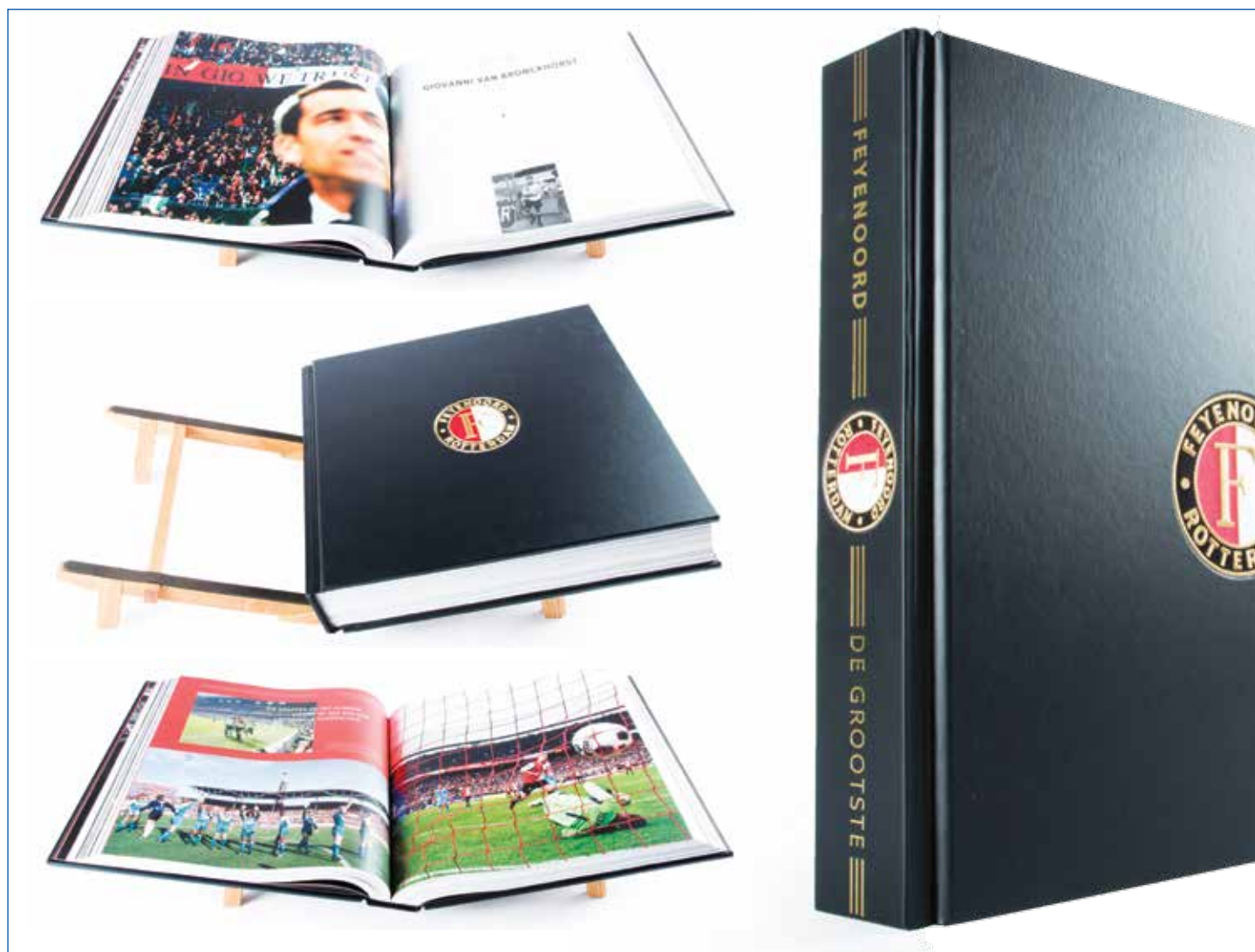
de club en de successen die ze geboekt hebben. Er zijn allerlei overzichten in het boek opgenomen: lijsten met uitslagen per seizoen, met alle trainers en alle spelers. Het boek eindigt met de palmares van de club met alle gewonnen kampioenschappen. In de Hall of Fame worden belangrijke Feyenoorders extra uitgelicht. Bekende namen zoals Coen Moulijn, Willem van Hanegem, Johan Cruyff en Giovanni van Bronckhorst, maar ook voetballers die we nu alweer bijna vergeten zijn, zoals Jan Linssen, die maar liefst 21 jaar onafgebroken in het eerste elftal van de club speelde (van 1932 tot 1953).

In zo'n verzamelobject voor Feyenoordfanaten verdienen supporters uiteraard ook een plek. Eén artikel – weer met prachtige foto's – gaat over de 'legionairs', het legioen Feyenoord-supporters dat meereist met het eerste elftal. Naar een wedstrijd tegen Vasas Boedapest in 1962 in Antwerpen reisden wel 30.000 supporters mee, een record. Een onderwerp dat nauw aansluit bij de supporters van Feyenoord is de zangtraditie van de club. Het gaat natuurlijk om clubliederen, zoals 'Geen woorden maar daden' en 'Ons Rood en ons Wit, ons Feyenoord', maar ook het met

Feyenoord verweven 'You'll never walk alone' in de uitvoering van Lee Towers. De bekende rivaliteit met Ajax wordt in verschillende liederen bezongen. Zanger Dorus drukt ons op het hart: 'Weet je wat een Rotterdammer het mooist van Mokum vindt / Da's de laatste trein naar Rotterdam, dat weet het kleinste kind.' En wie kent nog het nummer 'Heeft Coen de bal aan zijn schoen' dat Rita Corita in de jaren '60 over Coen Moulijn uitbracht?

Kunstboek

Feyenoord de Grootste is als sportboek enig in zijn soort, en kan bijna als kunstboek beschouwd worden. Toevallig verscheen in hetzelfde jaar, 2016, een kunstboek dat dezelfde allure heeft: *Rijks, masters of the Golden Age*. Dit – eveneens kolossale – fotoboek werd gemaakt door vormgever Marcel Wanders en bevat opnames van kunstwerken in het Rijksmuseum in heel hoge resolutie. Van *Rijks* is later een kleiner formaat verschenen, wat schappelijker geprijsd, voor een breder publiek. Daar heb ik de makers van het Feyenoord-boek nog niet over gehoord, maar wie weet is dat nog een aardig idee voor de toekomst!

De Rijnbrink Trendcurve 2021 en de saladebar van groenteboer Deckers

Mark Deckers is opgegroeid als zoon van een groenteboer in een dorp. Het dorp had twee supermarkten, twee slaggers, twee bakkers, twee groenteboeren en één melkboer. Eind jaren tachtig introduceerden zijn ouders de saladebar in hun winkel. Na gesneden groenten en de notenbar was dit een grote vernieuwing. Een kwart van de winkel werd hiervoor ingeruimd. Als kind hielp Mark mee in die winkel en maakte hij die salades klaar.

TEKST: GEORGES ELISSEN EN MARK DECKERS, SENIOR ADVISEUR EN BESTUURSSECRETARIS BIJ RIJNBRINK

Het bleek een gouden greep. Mensen vonden het bijzonder handig, hoefden niet zelf na te denken wat ze allemaal nodig hadden en het was in elke gewenste portie te krijgen. Voor Marks ouders gold dat het een product was met een hoge marge, waar je ook nog eens gekwetste groenten of fruit in kon verwerken. Wat we je hiermee vertellen, is dat Marks ouders inspeelden op een trend. De trend van gemakseten-op-maat. Nog ver voordat supermarkten daarmee bezig waren. Het voorzien van en het inspelen op trends bepalen of een organisatie overleeft.

Rijnbrink Trendcurve

Goed zien wat er gaande is, is dus cruciaal. Niet alleen voor groenteboeren, maar ook voor bibliotheken. In 2018 introduceerde Rijnbrink daarom de eerste trendcurve voor bibliotheken, met daarin 28 trends die relevant waren om op in te spelen. De trendcurve werd goed ontvangen, en wordt elk jaar geactualiseerd. Rijnbrink gaf destijds al aan dat de curve met regelmaat ververs moest worden.

Hoe werkt de trendcurve?

Maar waarom heet het een trendcurve? Dat komt omdat een trend grofweg vier fasen doormaakt. Zo is er de **ontstaansfase**, waarin een trend ontstaat. Dan volgt de **reactiefase**, waarin er tegenreacties ontstaan. Komt een trend daar doorheen, dan volgt de **overwinningsfase**. De trend zet zich door. Ten slotte volgt de **wasdomfase**. De nieuwheid is bijna van een trend af en het is de nieuwe manier van werken geworden. Kijk bijvoorbeeld eens naar vervoersdienst Uber. Van totaal nieuw concept via reactie (repressie door taxibranch) naar overwinning en nu naar volwassenheid. Met de trendcurve kun je dus gericht bepalen waar je qua innovatie op in moet zetten. In de regel geldt dat je eerst kijkt naar de trends die in de overwinnings- of wasdomfase zitten. Als je die trends namelijk mist, dan ben je bezig je bestaansrecht te verliezen. De trends in de ontstaans- en reactiefase bieden je nog wat tijd, en het is ook nog niet bewezen dat ze definitief zullen doorzetten of dat ze doorgaan in hun huidige vorm. Voor trends die al verder zijn, heb je dus vaak al nieuwe diensten ontwikkeld en ben je bezig die te implementeren. Trends die minder ver zijn vragen meer om onderzoek, proeftuinen of kleine experimenten.

Zelf de trendcurve gebruiken

De trendcurve kun je op verschillende manieren zelf gebruiken. De eerste is om de trendcurve in teamverband te bespreken. Dat kun je bijvoorbeeld doen door eens een top 5 te maken van je belangrijkste vernieuwingsprojecten. En stel je zelf dan de vraag: sluiten deze projecten voldoende aan bij de daarvoor relevante trends? Ook werkt het verhelderend om met je team zelf een trendcurve te maken. Wat zien wij zelf als trends en waar bevinden ze zich op de curve? Ook horen we veel dat bibliotheken de trendcurve delen met de wethouder, de ambtenaar en raadsleden. Dit om ze inzicht te geven in wat er speelt rond het bibliotheekwerk.

Drie onvermijdelijke conclusies

De trendcurve komt op basis van de 28 trends ook nog tot – naar hun eigen zeggen – drie onvermijdelijke conclusies. Ze sluiten aan bij de uitwerking van het landelijke convenant en de Netwerkgenda, maar scherpen deze op onderdelen ook stevig aan.

Conclusie 1

Het is niet fysiek óf digitaal maar fysiek én digitaal

De samenleving is in de afgelopen jaren definitief hybride geworden. We steunen onze lokale winkeliers als we een binding met ze voelen, maar we bestellen net zo makkelijk via internet. We krijgen les op school, maar corona leerde ons versneld onderwijs te digitaliseren. Dienstverlening moet zowel fysiek als digitaal zijn. Alleen de combinatie zal grote groepen blijvend binden. Een stevige digitaliseringsstrategie voor de sector met respect voor lokale kleuring is nodig.

Conclusie 2

Een leven lang ontwikkelen: de microsamenleving in een macrostructuur positioneren

Terwijl bibliotheken hun taalhuizen verbreden met thema's als werk, inkomen, gezondheid en digitale vaardigheden, begint een brede ontwikkeling zichtbaar te worden: een leven lang ontwikkelen. Een thema dat terecht in het landelijke convenant zijn plek heeft gevonden. Een leven lang ontwikkelen is een thema dat aansluit bij duurzame inzetbaarheid van mensen. Bibliotheken moeten zich landelijk positioneren in het krachtenveld van de kennissamenleving en tegelijkertijd voldoende ruimte krijgen om lokaal te kleuren.

Conclusie 3

Goed geïnformeerde burgers in een polariserende wereld

Journalistiek die onder druk staat, fake news dat zelfs door een ex-president van een grote democratie kan worden verspreid en bubbels die ervoor zorgen dat andere meningen niet meer gezien worden. Tel dat op bij een polariserend polderlandschap en je ziet dat het niet vanzelfsprekend is dat alle burgers goed geïnformeerd zijn. Goed om als bibliotheken nu al te starten om een rol in deze opgave te kunnen vervullen.

Drie trends uitgelicht

Woke

De meest voorkomende betekenis van de term woke is 'iemand die alert en maatschappelijk bewust is'. Dit toenemende bewustzijn van maatschappelijke verschillen zagen we in Nederland rond de discussies over #MeToo, Zwarte Piet of de omgang met ons koloniale verleden. Ook bibliotheken kregen al media-aandacht rond de Zwarte Pietboeken, maar moeten we als bibliotheek niet nog woker worden?

Netflixisering

Netflix heeft meer dan 109 miljoen abonnees in meer dan 190 landen. Netflixisering betekent altijd online toegang tot content, op al je apparaten, en tips voor gelijksoortig aanbod op basis van je gekeken content. De relevantie voor bibliotheken en aangrenzende instellingen? Dat is deze: lezers, kijkers en luisteraars zien dit type dienstverlening als norm. Hier moeten we als bibliotheken iets mee.

Thuisbezorging

Niet meer uit het straatbeeld weg te slaan: de bezorgers, busjes en pakketten van Bol.com, Coolblue, Picnic, Zalando. Post- en koeriersdiensten zagen een omzetstijging van 11% in het derde kwartaal van 2020, vooral gestuwd door de coronamaatregelen. Maar hoe staat het met de thuisbezorging van de bibliotheken? Pakken we na de afhaalbieb door?

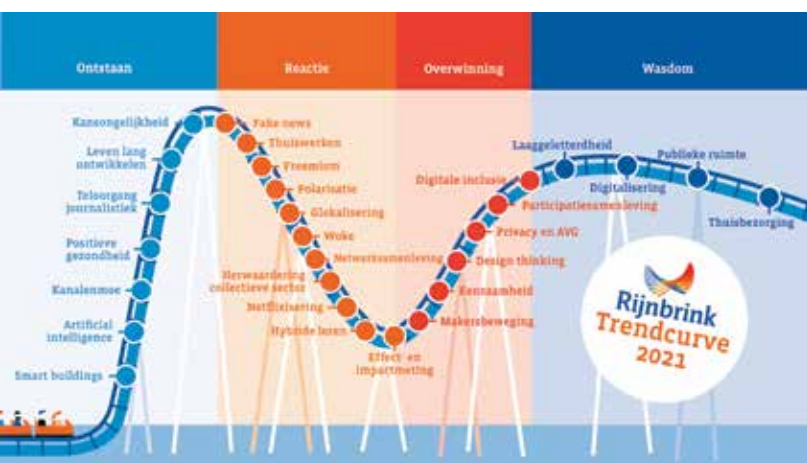
De saladebar

Het goed kunnen zien van trends is dus essentieel. Het bepaalt de richting waarin je je verder ontwikkelt. Dat geldt voor iedereen. Of je nu groenteboer bent of bibliothecaris. Marks ouders kozen voor de ontwikkeling van de saladebar. Een gouden greep zoals gezegd, maar hadden ze het anders kunnen doen? Jazeker. Er waren meer trends waar ze op in konden spelen. Ook bij trends is er niet één werkelijkheid maar zijn er meerdere. Het goed herkennen welke trend echt belangrijk is, is van cruciaal belang.

In de jaren negentig verkochten Marks ouders de goedlopende winkel. Er kwam een eigenaar met andere ideeën: zijn ouders hadden het niet begrepen volgens de nieuwe eigenaar. Marks vader waarschuwde hem nog. Hij luisterde niet en ging binnen een halfjaar failliet. Zo werkt de tucht van de markt. En zo werd Mark geen groenteboer maar bibliothecaris. Het is broodnodig om relevant te zijn en te blijven. Zorg dus dat u de juiste trends herkent. Moeilijk? Nee, ook de groenteboer snapt hoe het werkt.

Naschrift

Bekijk de Rijnbrink Trendcurve 2021 zelf op: www.rijnbrink.nl/trendcurve. Heb je vragen of heb je interesse in een werksessie om te kijken hoe deze trends omgezet kunnen worden naar het beleid van jouw organisatie? Neem contact op met georges.elissen@rijnbrink.nl of mark.deckers@rijnbrink.nl.

Mirjam Wijers, directeur Bibliotheek Brummen|Voorst

‘Iets nieuws creëren, dat blijft als kunstenaar in mij zitten’

Mirjam Wijers studeerde aan de kunstacademie en kwam via maatschappelijke omwegen in het bibliotheekwezen terecht. Ze geniet er van de passie van haar collega's en het sterke lokale netwerk, waardoor ze de kracht voelt om nieuwe dingen te scheppen.

TEKST: ANNE VAN DEN DOOL • FOTO'S: ZIE CREDITS LANGS ZIJKANT FOTO

Hoe is je loopbaan verlopen? Hoe kwam je bij de bibliotheek terecht?

‘Ik had al een hele loopbaan achter de rug toen ik in de bibliotheeksector verzeild raakte. Ik heb de kunstacademie gedaan, maar ben daarna maar kort als kunstenaar bezig geweest. Ik ben erg maatschappelijk geëngageerd, en ik merkte dat ik daar meer mee wilde. Zo rolde ik als vrijwilliger het tweedetaalonderwijs in en raakte ik meer en meer gefascineerd door taal en leren. Ik gaf eerst alleen lessen, maar kreeg later de opdracht een nieuwe methode verder uit te werken en de Europees consulent op dat gebied naar Nederland te halen. Vervolgens ging ik in 1985 aan de slag bij het Centrum voor Internationale Samenwerking (COS) in Zwolle. We verzorgden voorlichting over allerlei internationale vraagstukken, bijvoorbeeld op het gebied van duurzame ontwikkeling en de multiculturele samenleving. Ook maakten we de koppeling tussen milieu en armoede: wie geen geld heeft, kan zich niet inzetten voor een gezondere aarde. Wie rood staat, kan niet direct groen handelen. Aanvankelijk werkte ik bij het COS Overijssel als vrijwilliger, maar al snel werd ik aangesteld om leiding te geven aan de documentatie, die bestond uit boeken, dia's en foto's. Bij die organisatie ben ik zo'n dertien jaar gebleven, tot ik eindigde als bestuurder. Vanuit die rol had ik contact met allerlei partnerorganisaties in de omgeving en zat ik in verschillende besturen, bijvoorbeeld van het bevrijdingsfestival van Overijssel. Hoewel ik het niet altijd even leuk vond om alle middelen bij elkaar te moeten schrapen, vond ik het wel mooi om telkens opnieuw iets te bedenken en mensen in

beweging te brengen. Die kant van het kunstenaarschap is altijd bij me gebleven.’

Ook toen was je al bezig met de pijlers van de moderne bibliotheek ...

‘Jazeker. Vervolgens solliciteerde ik bij het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC) naar een functie als productontwikkelaar. Ik wilde geen verantwoordelijkheden als bestuurder meer. Door een reorganisatie kwam na een aantal jaar mijn baan te vervallen. Toen, inmiddels was ik begin veertig, kreeg ik een dochter en bleef ik een tijdlang samen met haar thuis, maar te lang binnen zitten, dat zag ik niet voor me. Op dat moment kwamen twee vacatures vrij bij bibliotheken in Overijssel. Dat leek me mooi: ik heb altijd al van lezen gehouden. Boeken en verhalen zijn voor mij een belangrijk onderdeel van de kunst- en cultuursector. Ik was altijd bibliotheeklid geweest, maar zag net als anderen vooral de boekenkasten en de activiteiten rondom de Boekenweek. Toen ik in 2005 directeur werd van de bibliotheek van Tubbergen, was de bibliotheek net in transitie. Ik herinner me de grote invloed die de computer begon te krijgen: de zelfbedieningsbalies werden net ingevoerd en de digitale dienstverlening kwam steeds meer van de grond.’

Je eerste stappen in het bibliotheekvak ...

‘Zo'n drie jaar later stapte ik over naar de Overijsselse Bibliotheekdienst, later met het Gelderse Biblioservice gefuseerd tot

Foto: Vincent Boon

'Deze sector is en blijft in beweging, mede dankzij alle technologische ontwikkelingen. Wij moeten wendbaar blijven en goed blijven nadenken over wat onze rol nu precies is. Die is wat mij betreft niet alleen beperkt tot boeken: wij moeten er ook voor zorgen dat iedereen kan blijven meedoen in de samenleving.'

wat nu Rijnbrink heet. De winkelformule werd ingevoerd, met frontaal geplaatste boeken en displays. Dat paste bij mij: niet omdat ik zo commercieel ingesteld ben, maar omdat bibliotheken aanvankelijk enorm waren gericht op het uitleenproces en minder op de beleving van het boek. Die verhalen mogen ook nu wat mij betreft nog veel meer naar buiten worden gebracht. Later ben ik als interimmer aan de slag gegaan, als strategisch adviseur voor bibliotheken voornamelijk, in Overijssel en Gelderland, maar ook elders in het land. Ontzettend leuk, want daardoor zag ik hoe verschillend bibliotheken het aanpakken. Ik was elke keer weer verheugd om al het enthousiasme te voelen dat we in deze sector voor ons werk hebben. Vervolgens kwam ik, eind 2016, als interim-directeur bij de Bibliotheek Brummen/Voorst terecht. Het was niet mijn intentie om als interimmer te blijven hangen, maar het werken hier bleef leuk. De twee gemeenten zijn interessant om actief in te zijn, het bestuur is heel ondernemend, de medewerkers zijn erg enthousiast en de lokale samenwerkingen bevalen goed. In 2018 ben ik als directeur in vaste dienst gekomen.'

Wat bleef je trekken aan de bibliotheekwereld?

'Deze sector is en blijft in beweging, mede dankzij alle technologische ontwikkelingen. Wij moeten wendbaar blijven en goed blijven nadenken over wat onze rol nu precies is. Die is wat mij betreft niet alleen beperkt tot boeken: wij moeten er ook voor zorgen dat iedereen kan blijven meedoen in de samenleving.'

Denk je dat je nog de overstap zult maken naar een andere branche?

'Ik ben bijna zestig, dus de kans dat ik nog een heel andere kant op ga is niet zo heel groot. Ik ben daar ook niet zo mee bezig: ik vind hier nog steeds voldoende uitdaging. Wel duik ik weer de studieboeken in, met een leergang *Leiderschap in tijden van digitale transformatie*. En misschien komt er nog eens een uitdaging op mijn pad waarin ik graag mijn tanden wil zetten. Ik blijf ervan houden als nieuwe dingen mijn wegen kruisen. Iets nieuws creëren, dat blijft als kunstenaar in mij zitten. Misschien is dat in een andere culturele organisatie, maar die is dan ongetwijfeld gelieerd aan de bieb. Of misschien pak ik nog eens een project op naast mijn directeurschap waarbij ik kan meekijken vanuit mijn kunstachtergrond.'

Hoe zou je je leiderschapsstijl typeren?

'Ik houd van een horizontale organisatie, waarbij datgene wat je samen maakt komt uit de medewerkers én gebruikers. Ik schets heel ruime kaders en gun mijn collega's de vrijheid daarbinnen hun weg te zoeken, samen met de mensen voor wie ze het doen. Ik ben stimulerend en inspirerend, geef handvatten en reik ideeën aan. Tegelijkertijd ben ik ook dienend: ik schep de voorwaarden, maar uiteindelijk moet het uit de organisatie komen. Dat vraagt nogal wat van medewerkers, dus af en toe moet je bijsturen. Ik heb geen MT om me heen: ik ben onderdeel van een regieteam. Ik zeg altijd: ik ben samen met anderen bezig met een kunstwerk. Een mooie organisatie ontstaat wanneer mensen hun eigen inbreng hebben. Daardoor loop ik er soms tegenaan dat een organisatie niet opnieuw bij nul begint op het moment dat

je ergens binnenkomt. Een eerdere leider had misschien andere ideeën. Daarnaast moeten veel mensen in het veranderende bibliotheekveld de komende tijd hun werk op een nieuwe manier gaan inrichten. Dat is niet altijd leuk. Ik wil graag dat mensen werken vanuit hun passie, maar zeker in zo'n situatie kan dat niet altijd. Dan moet je als directeur een meer coachende rol aannemen. Daarin hebben medewerkers zelf ook een verantwoordelijkheid: ze werken in een instelling die staat voor een leven lang leren, en dus mogen ze zelf actief meedenken welke rol ze kunnen innemen om de samenleving te dienen. Iedereen die mee wil, probeer ik mee te laten komen. Voor mij als directeur is het daarom belangrijk dat ik een helder verhaal heb om iedereen mee te krijgen.'

Op welke prestatie ben je het meest trots?

'Ik heb meegewerkt aan verschillende innovaties, zowel in bibliotheken als daarbuiten, die maakten dat zo'n organisatie verder kwam. Ik ben een ontzettende *out of the box*-denker, en ik draag dus het meest bij als er ook behoefte is aan iets nieuws. Bijna overal waar ik kwam was dat gelukkig het geval. Ik heb gevoel voor wat de toekomst brengt, ik ben trendgevoelig en zet dat om in een verhaal waarmee ik mensen meekrijg. Dat komt voort uit mijn maatschappelijke engagement: ik sta nooit ergens onpersoonlijk in. Als ik iets belangrijk vind, ga ik er helemaal voor, en kom ik ook over mijn onzekerheden heen. Daarom ben ik ook bezig dat te signaleren in anderen: als je de hele dag blij bent, heb je geen ruimte om na te denken over belemmeringen en vliegt de dag voorbij. In zo'n staat kunnen mensen boven zichzelf uitstijgen. Dat is voor mij het mooie van leiderschap: je kunt bijdragen aan het geluk van mensen door ze de regie te geven over hun eigen werk.'

Is werken bij de bibliotheek anders dan in andere sectoren? Wat is het verschil?

'Het verschil zit hem vaak ook in je eigen positie: als productontwikkelaar was ik uiteraard minder bezig met de visie van de organisatie dan als directeur. Verder is de bibliotheek als klantgerichte organisatie natuurlijk veel in de eerste lijn actief, terwijl men op andere plekken waar ik heb gewerkt meer in de tweede lijn zat. In zulke organisaties wordt meer samengewerkt met andere organisaties, bijvoorbeeld op het gebied van projectontwikkeling, en is er minder direct contact met de eindgebruikers. Bij de bibliotheek zijn we voortdurend bezig en in contact met de mensen voor wie we het doen, dat is juist de charme van dit werk. Daarnaast is de bibliotheek sterk afhankelijk van subsidies; dat geeft een ander type organisatie dan een plek waar je je eigen broek moet ophouden. Ik was vanuit mijn vorige banen meer commercieel bewustzijn gewend. Ook vind ik het bijzonder hoelang mensen in de bibliotheeksector werken, en hoeveel mensen tot aan hun pensioen bij ons blijven. Gelukkig komen er tegelijkertijd veel jonge mensen de sector binnen, vooral op het gebied van programmering. De vraag is hoe we het werk voor hen interessant blijven houden. Ik zie een oplossing in nauwere samenwerking met het netwerk, waardoor ook voor hen de mogelijkheid ont-

Foto: Dook van Gils

'Momenteel is buiten zijn mijn belangrijkste hobby. Dat is voor mij de enige plek waar ik helemaal tot rust kom. Samen met mijn partner kijk ik eindeloos naar vogels en andere flora en fauna. Het liefst ken ik van alle plantjes de naam.'

staat door te groeien.'

Wat zijn je grootste hobby's?

'Ik heb allerlei hobby's gehad, maar momenteel is buiten zijn de belangrijkste. Dat is voor mij de enige plek waar ik helemaal tot rust kom. Ik heb altijd graag gekampeerd; vroeger deed ik dat nog met een rugzak en een klein tentje, inmiddels heb ik, zoals een echte Nederlander betaamt, een caravan aangeschaft. Als je me dat gezegd had toen ik jong was, had ik je vierkant uitgelachen. Ik vind het heerlijk om op reis te gaan en kennis te maken met andere culturen, maar wandel ook graag in de bergen of aan zee. Samen met mijn partner kijk ik eindeloos naar vogels en andere flora en fauna. Het liefst ken ik van alle plantjes de naam. Natuurlijk blijf ik ook graag naar musea gaan, bijvoorbeeld naar Voorlinden in Wassenaar. Ik ben ook heel nieuwsgierig naar het nieuwe Boijmans Van Beuningen in Rotterdam. Ook kom ik graag in De Fundatie in Zwolle. De nieuwe directeur heeft het museum zo veel verder gebracht. En misschien gaat het kunstenaarschap ooit weer kriebelen. Voor nu merk ik dat ik het niet kan combineren met mijn werkzaamheden. Het is voor mij geen hobby: ik moet me er honderd procent aan wijden. Het is geen vorm van afleiding voor in het weekend: het is een project waarvoor ik helemaal wil gaan.'

Wat weten maar weinig mensen over jou?

'Weinig collega's zullen aan mij afzien dat ik een vrij uitbundig studentenleven heb geleid, waarin ik mij vooral artistiek flink heb kunnen uitleven. Ik had een rattenkopje, dan weer rood, dan weer gitzwart, droeg overalls en slobbertruien. Ik was veel aan het experimenteren, ook met mezelf. Avondenlang was ik samen met mijn medestudenten bezig met kunstprojecten, waarbij de wijn en het bier rijkelijk vloeiden. Wie een foto van mij uit die tijd zou zien, zou me niet herkennen.'

Wat is je favoriete boek of film?

'Ik kijk graag films, maar verlies me makkelijker in een boek. Al sinds mijn jeugd weet ik dat een boek je kan veranderen. Ik las toen alles van Jan Wolkers, maar ook boeken van andere auteurs op de leeslijsten in die tijd, zoals Sartre en Camus, Mulisch, Kafka. De laatste jaren heb ik ook veel van Tomas Ross gelezen: de mengeling van feit en fictie trekt me, evenals boeken met een sterke maatschappelijke inslag. Een boek dat veel indruk op mij gemaakt heeft, is *Het negerboek* van Lawrence Hill, over het slavernijverleden, dat nu heel actueel is. Er staan weer een paar nieuwe boeken in dit genre op mijn lijstje. Ik lees ook graag populairwetenschappelijke boeken die een nieuw en ander licht op onze toekomst werpen. Dat begon al met de *Toekomstshock* van Alvin Toffler uit 1970, en meer recent *Homo Deus* van Yuval Noah Harari en *De meeste mensen deugen* van Rutger Bregman. Qua films: laatst zag ik *Samba* op televisie: humoristisch met een kritische noot. Ik ben ook fan van de enorm geëngageerde films van Ken Loach. Daarnaast vertaalt mijn interesse in nieuwe digitale ontwikkelingen zich naar een fascinatie voor films als *The Matrix* en *Tenet*. Zulke films helpen om te reflecteren op onze huidige samenleving.'

‘Een cadeau is pas een cadeau als je het weg kunt geven’

De Bibliotheek Hoorn lanceert ‘vriendschapsabonnement’

De Bibliotheek Hoorn is gestart met een Vriendenabonnement waarbij leden het voor mensen met een krappe beurs mogelijk maken om ook lid te worden. Directeur Paul Groot en marketing- en communicatiespecialist Milet Verberne* lichten het succesvolle initiatief toe.

TEKST: MARTIN DE JONG EN MENNO GOOSEN

FOTO'S: DE BIBLIOTHEEK HOORN

Op de website van de Bibliotheek Hoorn vat directeur Paul Groot het Vriendenabonnement bondig samen: ‘Het is heel eenvoudig. Je wordt Vriendenlid of je waardeert je huidige abonnement op. Daarmee koop je een abonnement voor iemand die graag wil lezen. Je geeft iets waardevols aan iemand zonder dat je weet wie het is. Deze “vooruitbetaalde” jaarabonnementen zijn bij de bibliotheek op te halen door diegenen die graag boeken willen lenen maar het zich niet kunnen veroorloven.’ Op zijn werkkamer vertelt Paul Groot dat een inspiratiebron de Human Library was, die twee keer in de bibliotheek gehouden werd. ‘Ik vind iets geven aan mensen voor wie dingen niet vanzelfsprekend zijn, heel erg passen bij de rol van de bibliotheek in de gemeenschap. Iedereen is welkom, en daar moet ook ruimte voor geboden worden. We hebben meerdere typen abonnementen om doelgroepen beter te bereiken.’

Zo had de Bibliotheek Hoorn in het verleden de abonnementsvorm ‘Vrienden met je ouders’, dat later veranderd werd in het ‘Supportersabonnement’ voor € 25 per jaar waarmee je korting krijgt op activiteiten, maar waarmee je geen materialen kunt lenen.

Telemarketing

Marketing- en communicatiespecialist Milet Verberne is de bedenker van het concept. Om de leden te benaderen zette zij een telemarketingcampagne op die werd uitgevoerd door een gespecialiseerd bureau. In samenwerking met het bureau werd het script geschreven, en ze zorgden ervoor dat het bellen door een geduldig, ouder persoon werd gedaan en niet door een al te commerciële telemarketeer. Uit ervaring bleek dit beter te werken en zo wilde Milet voorkomen dat de bibliotheekleden aanstoot zouden nemen aan de belactie. Milet: ‘Dat was een goede keuze. We hebben geen enkele klacht ontvangen en we hebben bijna 20% conversie behaald uit ons oorspronkelijke bestand

van 1.040 leden.’ Bij het selecteren van de te bellen leners werd de focus gelegd op leden die lang lid zijn en die veel gebruik maken van de bibliotheek: de veelleners. Op het moment van schrijven hebben zich 67 leden aangemeld voor de vriendenactie, waaronder twee leden die zich spontaan aan de balie (voor de lockdown) kwamen aanmelden. Overigens zijn nog niet alle bibliotheekleden benaderd. In een later stadium wordt gekeken of de leden die nog geen telefoontje gehad hebben, alsnog benaderd worden.

Loyale leden

Een dergelijke actie valt of staat met het vertrouwen dat de leden hebben in het goed terechtkomen van de opbrengsten. Milet: ‘We garanderen dat de gelden van deze actie bij de doelgroep terechtkomen, en daar zullen we heel transparant over zijn. Uit onderzoek is gebleken dat als mensen ergens behoefte aan hebben, daar eigenlijk zelden misbruik van wordt gemaakt.’ De ‘gevers’ blijken over het algemeen tot de meest trouwe en loyale bibliotheekleden te behoren. Paul: ‘Je kunt deze groep typeren als mensen die deze actie een mooi initiatief vinden. Vaak zijn het wat oudere leden die maatschappelijk betrokken zijn, en zeer loyaal naar de bibliotheek toe. Hun abonnement wordt omgezet naar een abonnement voor de dubbele prijs. Daardoor kan een deel van het abonnement anoniem aan derden gegeven worden.’ Milet: ‘Een mevrouw was al 36 jaar lid van onze bibliotheek. Ik heb haar persoonlijk gebeld en ze vertelde me dat ze lezen ontzettend belangrijk vindt, en dat ze het plezier hiervan ook aan een ander gunt. Dat is ontzettend mooi om te horen!’

Wethouder

Ook de plaatselijke politiek werd benaderd. Wethouder Kholoud Al Mobayed (Sociaal Hoorn) noemt het Vriendenabonnement van de Bibliotheek Hoorn in een boodschap op YouTube een prachtig initiatief: ‘Het spreekt me persoonlijk enorm aan. Ik moet denken aan mijn jeugd, toen ik van mijn vader heb geleerd: als je rechterhand iets weggeeft voor een goed doel, dan moet je linkerhand dat niet weten. En zo gaat

Marketing- en communicatiespecialist Milet Verberne is de bedenker van het Vriendenabonnement.

het bij dit initiatief. Je hebt een lidmaatschap bij de bibliotheek, en je kunt je lidmaatschap opwaarderen. Je maakt iemand blij met een abonnement, terwijl je niet weet wie hij of zij is. Alleen maar dat het iemand is die het zich niet kan veroorloven om een abonnement aan te schaffen bij de bibliotheek. Je helpt iemand om te genieten van het lezen en zich verder te ontwikkelen. Ik heb het direct gedaan.' Paul Groot: 'Het is natuurlijk fantastisch om te horen dat de wethouder ook achter deze actie staat. Zij is meteen Vriend geworden.'

Lastige doelgroep

Een belangrijke vraag is of de mensen voor wie deze actie gevoerd wordt, mensen met te weinig financiële middelen, daadwerkelijk interesse hebben in een bibliotheekabonnement. Paul Groot: 'Dat is natuurlijk iets wat je van tevoren niet weet. Ik denk dat geen enkele bibliotheek onderzoek heeft gedaan onder mensen die al slecht te bereiken zijn. Sommige mensen schamen zich voor hun situatie, en lopen daar niet mee te koop. Maar het kan ook gaan om nieuwkomers die niet makkelijk te bereiken zijn doordat ze de taal nog niet beheersen. Hoe krijg je die communicatie op gang? Digitale communicatie met deze doelgroepen is niet vanzelfsprekend. Papier communicatie ook niet. De mensen om wie het gaat moeten een dorpspastoor of een straatpastor tegenkomen die tegen ze zegt: "Waarschijnlijk wil jij je verrijken, denk er eens over na." Het ophalen van een abonnement in coronatijd is ongelooflijk ingewikkeld. Je kunt geen rondleiding geven, er is geen complete dienstverlening. Het moment van het werven was voor ons perfect. Het moment van het uitdelen is door deze tijd lastig, maar dat accepteren we.' Milet Verberne: 'Je hebt partners nodig die kunnen doorverwijzen en laagdrempelig met die mensen in gesprek kunnen gaan. In de trant van: "Met een bibliotheekabonnement kun je van alles doen. Je kunt in de bibliotheek lezingen bijwonen met je kinderen." Misschien is dat wel een contactmoment dat je eerder niet zou hebben. Dat zou een pluspunt kunnen zijn, maar dat weet je natuurlijk nooit van tevoren.'

Directeur Paul Groot: 'Ik vind iets geven aan mensen voor wie dingen niet vanzelfsprekend zijn, heel erg passen bij de rol van de bibliotheek in de gemeenschap.'

Voordelen voor de leden

Wat zijn eigenlijk de voordelen voor de gulle gevers, de mensen die de Vriendenabonnementen mogelijk maken? Milet: 'Ze krijgen een tegoedkaart voor zes kopjes koffie in het Leescafé. En ze krijgen een partnerpas, waar de partner ook op kan lenen. Maar daar gaat het uiteindelijk niet om. Het gaat om iets weggeven – en wij geven ook iets weg. Ik kan me voorstellen dat we die leden jaarlijks een koffiekaart of een andere attentie sturen. Maar onze abonnementsvoorwaarden zijn eigenlijk al heel goed, dus om daar nog overheen te gaan ... We hebben dit gedaan voor de mensen die zich geen abonnement kunnen veroorloven.' Paul Groot: 'De leden die meedoen willen geen applaus, ze zeggen: "Houd het anoniem, ik doe het graag." Een cadeau is pas een cadeau als je het weg kunt geven. Wij worden er als bibliotheek niet slechter maar ook niet beter van. Je krijgt er niet meer leden door. Je krijgt hopelijk wel meer differentiatie in het abonentenbestand, en in je bibliotheekbezoek. De community komt steeds dichterbij, op deze manier.'

Implementatie

Door de lockdown zullen mensen pas, nadat deze is opgeheven, optimaal gebruik kunnen gaan maken van de uitgestelde abonnementen. Dat de Bibliotheek Hoorn dus nog even tijd heeft voor de uitwerking hiervan komt goed uit. Paul Groot: 'Het spannende wordt: hoe zet je die meer dan zestig uitgestelde abonnementen door naar degenen die het zo nodig hebben?' Milet Verberne: 'Ik heb daar alle vertrouwen in. Wij hebben contact met de wethouder en zij heeft weer contact met sociale partijen. Daarnaast hebben we samenwerking gezocht met de Voedselbank en het Leger des Heils. Door corona kon het Leger des Heils fysiek niet meer open. Bij de Voedselbank hebben we wel vouchers uitgedeeld, en we hebben ook aanmeldingen binnengekregen. Nog niet zo veel als we zouden willen, maar daar zijn we nog mee bezig.'

Naschrift

Lees ook het interview met Milet Verberne op pagina 6 en 7.

De bibliotheek als creatieve makerplaats

In 2017 startte de KB samen met partners een onderzoeksproject naar makerplaatsen in openbare bibliotheken. Na drie jaar is het een goed moment om de balans op te maken: zijn makerplaatsen een trend van voorbijgaande aard, of hebben ze inmiddels een stevige plek in het bibliotheekfirmament ingenomen?

TEKST: MARIANNE HERMANS, ADVISEUR ONDERZOEK EN KENNISDELING, KB
FOTO: DE BIBLIOTHEEK VEENENDAAL

Makerplaatsen staan al een poos in de belangstelling van bibliotheken (Van der Meer, 2016; Hermans, 2018). In 2018 deed de KB voor het eerst een inventariserend onderzoek naar makerplaatsen. Van de 102 bibliotheken die aan het onderzoek deelnamen, hadden er toen 42 een eigen makerplaats. Eind 2020 is via de Bibliotheekmonitor opnieuw een peiling gehouden onder alle openbare bibliotheken.

Ontwikkeling makerplaatsen

Het beeld is ten opzichte van drie jaar geleden weinig veranderd: 44 van de 102 bibliotheken die aan het onderzoek meededen, hebben een of meer makerplaatsen binnen de muren van de eigen bibliotheek. Er lijkt dus niet echt een toename in het aantal makerplaatsen, maar schijn bedriegt. Het aantal stijgt nog steeds: 31% van de makerplaatsen is geopend in 2020, 26% in 2018 en 22% eerder dan 2018. Uiteraard zijn veel plannen voor opening van een makerplaats in 2020 niet doorgestaan, en veel fysieke activiteiten zijn opgeschort of online aangeboden.

Activiteiten en bezoekers

Hoewel niet alle bibliotheken een speciale ruimte of makerplaats hebben, bieden de meeste bibliotheken wel allerlei maak-activiteiten aan, zij het nu noodgedwongen online. Het populairst zijn programmeren, robotica, 3D, creatief schrijven en videobewerking. De aangeboden activiteiten zijn nu vooral gericht op de basisschooljeugd. Jeugd en primair onderwijs zijn vooralsnog de belangrijkste gebruikers van de makerplaats. De bibliotheken willen graag meer doen voor jongeren uit het voortgezet onderwijs, en ze willen ook meer bereik onder volwassenen en senioren.

Samenwerking

Samenwerking vanuit de makerplaats is er vooral met het basisonderwijs (36%). Daarnaast werken bibliotheken op dit gebied samen met het voortgezet onderwijs (32%), lokale professionals

(32%) en in mindere mate ook het bedrijfsleven (23%). De bibliotheek is doorgaans de coördinerende en faciliterende partij; partners dragen doorgaans bij aan de begeleiding van activiteiten.

Knelpunten

Qua successen en knelpunten is er weinig veranderd. De grootste uitdagingen zijn het vinden van goed geschoold personeel, met de juiste expertise, en het bereiken van andere doelgroepen dan alleen de jeugd tot pakweg 12 jaar. Bibliotheken werken veelal met een mix van personeel in vaste dienst, vrijwilligers en zzp'ers. Vooral het vinden van mensen met specifieke kennis is een uitdaging. Het merendeel van de bibliotheken met een makerplaats zorgt dat het eigen personeel bijscholing krijgt.

Successen

Als successen noemen de bibliotheken onder meer de samenwerking met partners, het creëren van draagvlak binnen de eigen organisatie en het rondkrijgen van de financiering. Financiering gebeurt voornamelijk uit eigen middelen, aangevuld met projectsubsidies en bijdragen van deelnemers. Als financieringsbronnen worden genoemd: de bibliotheek (80%); projectsubsidies van gemeente, provincie, landelijk (46%); eigen bijdrage van de deelnemers (42%); samenwerkingspartners (23%); projectsubsidies van de sector, zoals KB, POI, SPN etc. (17%); stimuleringsfondsen (16%); bijdrage van organisaties aan activiteiten (14%) en anders (7%).

Openingstijden

De meeste bibliotheken kiezen ervoor om hun makerplaats alleen te openen als er specifieke activiteiten zijn georganiseerd. Ongeveer een derde van de bibliotheken hanteert vaste openingsuren en bij een kwart is de makerplaats ook op afspraak te gebruiken. Een enkeling kiest voor vrije inloop.

Profiel

65% van de makerplaatsen is een fablab of digilab, met activiteiten zoals coderen, robotica en 3D activiteiten. Daarmee zijn bibliotheken vooral succesvol bij de jeugd uit het basisonderwijs. Niettemin geven bibliotheken aan dat ze graag hun werkterrein zouden verbreden naar meer verschillende activiteiten voor meerdere doelgroepen. Vooralsnog lijken makerplaatsen vooral in de hoek van digitale geletterdheid voor de jeugd te vallen. Dat is op zich goed, de activiteiten dragen ook bij aan 21e-eeuwse vaardigheden die behalve technische skills ook gaan over creativiteit, samenwerking en kritisch denken. Toch is het opvallend hoe weinig bibliotheken buiten dat gebaande pad lijken te gaan. Hebben ze moeite met de verantwoording of legitimatie van een

creatieve makerplaats die iets anders omvat dan een werkplaats voor digitale vaardigheden, is er sprake van koudwatervrees, of heeft inbedding en doorontwikkeling van de makerplaats gewoon geen prioriteit in de agenda van bibliotheken?

MAKERLAB

Met het project MAKERLAB willen we daar wat aan veranderen. Met financiële steun van Stichting Pica gaan we binnen MAKERLAB werken aan vernieuwing van het concept makerplaats: in ruimtelijke zin, in programmerende zin en qua inbedding in de lokale context. Op vier plaatsen in het land worden proeftuinmakerplaatsen ingericht waarin wordt geëxperimenteerd met verschillende inrichting, activiteiten en bereik van doelgroepen. Het project is een samenwerking van TU Delft, Hogeschool Rotterdam, FERS, Bibliotheek Hoeksche Waard, Bibliotheek Hengelo, Bibliotheek Rivierenland en Bibliotheek Gorredijk.

Proeftuin voor vernieuwing

MAKERLAB is een proeftuin voor vernieuwing rondom makerplaatsen in bibliotheken. Binnen het tweejarige project wordt ontwerpend onderzoek gedaan naar de programmering en inrichting van makerplaatsen in hun specifieke lokale context en worden nieuwe methodes ontwikkeld voor het monitoren van de impact van makerplaatsen. De ontwikkelde aanpak zal worden opgenomen in visietrajecten en landelijke instrumentaria die voor de hele sector beschikbaar zijn. Het project loopt tot 31 december 2022.

Samenwerking en netwerk

In MAKERLAB staan experiment, samenwerking, netwerkvorming en kennisdeling centraal. Bovendien is monitoring van de impact een belangrijk element, waarvoor nieuwe instrumenten ontwikkeld zullen worden. Er wordt een *peer group* gevormd met voorlopers uit de sector die fungeren als kritische vrienden. De opgedane kennis wordt op verschillende momenten gedeeld met het bibliotheekveld en met experts uit andere sectoren, zodat iedereen van dit project profiteert.

Bronnen

Bibliotheekinzicht: Makerplaatsen in de bibliotheek.

<https://tinyurl.com/h44fxsue>.

Bieb-a-palooza (2021): De Maker Mindset: <https://tinyurl.com/1v5c1gy5>.

Bieb-a-palooza (2018): Makerplaatsen en design thinking:

<https://tinyurl.com/yftb7qad>.

Hermans, M. (2018). Makerplaatsen in Nederlandse bibliotheken.

Bibliotheekblad, 10-2018, p. 34-35. Te downloaden via

<https://tinyurl.com/1j65v90t>.

KB (2018). Makerplaatsen in openbare bibliotheken. Den Haag:

KB. Te downloaden via <https://tinyurl.com/10zzy88o>.

KB (2021). De bibliotheek als creatieve makerplaats. Den Haag:

KB., te verschijnen.

Meer, T. van der (2016). Steeds meer makersplaatsen in openbare

bibliotheken. *IP | Vakblad voor informatieprofessionals*, 2016-7,

p. 7-9. Te downloaden via <https://tinyurl.com/2xtsszf8>.

In het 'Fablab' van de Bibliotheek Veenendaal worden veel 'makersactiviteiten' ontplooid. Zo waren er onder andere workshops waarin jongeren meer over natuurkundige wetten leerden. Ook konden deelnemers recentelijk een 'bibberspiraal' maken en een ontwerp voor een bijzonder Valentijnscadeau laten graven met een lasersnijder.

10 minuten 38 seconden in deze vreemde wereld door Elif Shafak (2020*)

‘Geschreven met mededogen, zonder sentimenteel te worden’

Deze prachtige roman van de beroemde Turkse schrijfster Elif Shafak heeft een opmerkelijke titel. Hoofdpersoon Leila Ardura wordt in Istanboel vermoord en achtergelaten in een vuilniscontainer. In die 10 minuten en 38 seconden van de titel, in die vreemde wereld van die afvalbak, ‘overdenkt’ Leila haar levensgeschiedenis. Als dode heeft ze geen hartslag meer, maar nog wel hersenactiviteit. In elke minuut en elke seconde herleeft ze een episode van haar leven, van haar geboorte in 1947 tot haar einde in 1990. Leila groeit op in een dorp in Turkije in de jaren ‘40 en ‘50 van de vorige eeuw. Haar vader is een koppige bijgelovige man, die vasthoudt aan oude tradities, zoals het hebben van meerdere vrouwen. Bij de geboorte van Leila wordt haar moeder gedwongen het kind af te staan aan de eerste – onvruchtbare – vrouw van haar vader. Leila moet haar moeder tante noemen. Vanaf haar zesde wordt Leila door een oom misbruikt. Als ze 16 jaar is, en zwanger, moet ze trouwen met de zoon van die oom. Tot aan de bruiloft wordt ze opgesloten in het ouderlijk huis. Leila weet te ontsnappen naar Istanboel, waar ze een miskraam krijgt. Op zoek naar woonruimte biedt een man haar een plek aan. Zijn bende sluit haar op en ze wordt ‘een speelbal voor veel mannen’. Na een jaar verkoopt de ontvoerder haar aan een legaal bordeel, waar haar werktijden en loon acceptabel zijn. Dat wordt haar leven, behoudens een paar gelukkige jaren met een kunststudent, een activist voor democratisering. Gebeurtenissen in de wereld en in Turkije vormen de achtergrond van het leven van Leila, waar de Bloedige 1 Mei-betoging in 1977 op het Taksimplein voor haar ineens gruwelijk voorgrond wordt. Leila heeft vijf goede vrienden. Allen leven, net als Leila, zonder (bloed)familie aan de rand van de maatschappij. Zij zijn de “nieuwe” familie van Leila. Ze maakten Leila’s leven dragelijk en soms gelukkig, ondanks alle ontberingen en sociale en fysieke wreedheden die ze in haar moeizame leven ondervond. Evenals Leila heeft elk van de vijf vrienden wrange, bittere levenservaringen. Zij werden door de maatschappij in hun streek van herkomst uitgekotst en verketterd vanwege hun geaardheid, uiterlijk of godsdienst. Ze ontvluchtten hun misère en hoopten op een leven dat beter bij hen paste, maar kwamen terecht in de donkere harde wereld van de zelfkant van Istanboel. Ze maken er het beste van. Hun levensverhalen zijn rauw en ontroerend. Gedreven door hun gezamenlijke liefde voor hun vriendin Leila, willen de vijf vrienden het dode lichaam van Leila een waardige rustplaats geven. Hun tocht is macaber en hilarisch; ze lopen risico op gevangenisstraf en er is gevaar voor eigen leven. ‘10 minuten en 38 seconden’ is een sfeervolle roman over religieus fanatisme, over traditie en moderniteit, over misbruik en geweld, seksisme en vrouwenonderdrukking, over veerkracht en vooral over vriendschap. Het boek is geschreven met mededogen, zonder sentimenteel te worden. Zonder oordeel over de uitzonderlijke levenssituaties van Leila en haar vrienden, en ook zonder oordeel over de snoeiharde gedachtegangen en gedragingen van hun families van herkomst. Op grond van uitspraken van personages in haar boeken werd ze door de Turkse overheid twee keer aangeklaagd. Zo lang het regime

Naam: Hannah Kuipers.

Beroep: voorheen stress- en burn-outcounselor. Nu schrijf ik korte verhalen.

Bibliotheeklid: af en aan ben ik mijn hele leven al lid van een bieb. Nu sinds dertien jaar van de locatie Renkum.

Hoe vaak kom je in je bibliotheek? Minimaal drie keer per week.

Wat leen je zoal? Nederlandse en wereldliteratuur, psychologie, biografieën, af en toe een goede thriller en dvd's.

Neem je wel eens deel aan activiteiten? Ik heb een aantal cursussen Excel gevolgd. Verder ben ik actief in de Actiegroep Renkum onze Bieb, opgericht in mei 2018 in verband met de bezuiniging van 20% op de subsidie van de gemeente Renkum. Daardoor liep de locatie Renkum gevaar te worden gesloten. Dat gevaar is afgewenteld, maar het gedoe is nog niet voorbij.

Mening over jouw bibliotheek: Bieb Renkum is een volwaardige goed voorziene bibliotheek met bijzonder aardige en vaardige medewerkers. Jammer dat de dvd's eruitgaan! Lastig is dat het gebouw te klein is voor allerlei (literaire sociale en maatschappelijke) activiteiten.

haar boeken veroordeelt, kan zij niet terug. Ze woont in Londen.

*Vertaald door Manon Smits. Oorspronkelijke titel: *10 Minutes 38 Seconds in this Strange World*.

CURSUSAGENDA

GO opleidingen

2021

APRIL-MEI

ALLE
CURSUSSEN
ONLINE

- 07/04 COMMUNICEREN EN BEÏNVLOEDEN
IN EEN VERANDERENDE ORGANISATIE
- 08/04 INSTORE COMMUNICATIE IN DE BIBLIOTHEEK
- 08/04 CUSTOMER JOURNEY
- 09/04 GO MEDIACOACH: MEDIA DOORGRONDEN
- 13/04 MARKETING VOOR
DE INFORMATIEDIENSTVERLENING IN EEN DAG
- 14/04 ONLINE PRESENTEREN
- 16/04 PRIVACY & DIGITAAL GEGEVENSBEHEER (AVG)
- 16/04 GO MEDIACOACH: DE MACHT VAN DE TECHREUZEN
- 16/04 ROMANADVIES
- 21/04 VERANDERMAGEMENT
- 23/04 INFOGRAPHICS MAKEN
- 23/04 GO MEDIACOACH: BIG DATA & DATA DETOX KIT
- 30/04 GO MEDIACOACH: INTERNET VEILIGHEID
- 10/05 KLANTGERICHT COMMUNICEREN IN DE BIBLIOTHEEK

Bieb SYSTEMEN

Postbus 86, 7440 AB Nijverdal
Telefoon: 050 - 318 60 18
Email: info@biebsystemen.nl
Internet: www.biebsystemen.nl

Bibliotheken hebben de afgelopen jaren ingespeeld op de veranderingen in de markt. Met concepten, zoals in de retail gebruikt, zijn er nieuwe presentatietechnieken ontwikkeld om de consument, de bibliotheekbezoeker, aan zich te binden. Frontale presentatie en tafels maken het veel overzichtelijk en aantrekkelijk om te zoeken naar nieuwe boeken. Net als gebruikelijk in de retail moeten formules worden bijgesteld en aangepast. Wijzigingen moeten het voor de klanten aantrekkelijk maken om steeds weer te komen. Bieb Systemen, onderdeel van Van Keulen Interieurbouw, kan hierbij ondersteunen. Op het gebied van hout, metaal, draad en kunststof beschikken we over veel know how en een hypermodern machinepark.

Van Keulen realiseert wat vormgevers ontwerpen!